

מוסף
לספר
שיעורי
רבינו חיים הלוי

© חשן"ח

Morasha Foundation
750 Kappock St.
Riverdale, N.Y. 10463

לאחרונה יצא לאור ספר חדושי הגר"ח מבריסק על מסכת בבא מציעא. המו"ל כותב בהקדמתו שספר זה נדפס מכתב-יד של מרן הגר"ח זצוק"ל שהי' ביד הגרי"ד הלוי מבוסטון זצוק"ל. יש להעיר שהספר נדפס שלא ברשות, וגם שכמחצית הספר לא נמצא כלל בכתב-היד. זאת ועוד, בחלקים שאכן כן נמצאים בכתב-היד, נהג המו"ל כאדם העושה בתוך שלו: הוסיף סעיפים שלמים מדילי, גרע עמודים שלימים מדברי הגר"ח, ושיכתב ו"שיפר" לשון רבינו הגדול, עד שלעתים קרובות קשה להכיר שהספר אכן נדפס מכתב-יד זה.

מאחר ואינו דומה ראוי לשמיעה, הצגנו במוסף זה כמה דוגמאות מהנ"ל.

מדור א' מכיל עשר דוגמאות להוספות, השמטות ו"שיפורי לשון" של המו"ל. מדור ב' מכיל צילום כתב-היד של כל הפרק הראשון של בבא מציעא ופיענוחו. בכל מיפתח ישנו צילום של דף אחד ומולו ההעתק. כפי שניתן לראות, כה"י מכיל בפרק הראשון רק ששה דברי תורה של מרן הגר"ח, ואילו המו"ל הדפיס 21 דברי תורה.

להלן רשימה של הסימנים בספרו של המו"ל שאינם נמצאים בכתב-היד. א, ב, ג, ה, ז, ח, ט, יא, יב, יג, טז, יז, יח, יט, כ, כב, כה, כו, כט, ל, לא, לד, לה, לו, מב, מט, נב, נג, ס, סז, סח, עא, פ, פא, פב, פג, צא, צג, קד, קט, קיג, והשמטה בסוף הספר סי' ה' [א] וסי' ט"ז [א]. סה"כ 45 סימנים.

מדור א'

1) המו"ל שיכתב את דברי רבינו בסגנונו דילי עד שקשה להכיר שדברי תורה אלו
אכן נדפסו מכתב-היד של רבינו.
זאת ועוד, המו"ל הוסיף באמצע דברי רבינו סעיף עמום מדילי, וכתב הערות לבאר
דברי עצמו.
הסעיף הנוסף מסומן באפור.

סימן ו

בענין שבועת מורה במקצת

ורש"י (כד"ה והאי) מפרש, דהא דאמרין
"והאי בכוליה בעי דלודי ליה" היינו
דלא נימא דאי אפשר לחייבו שבועה מאחר
שבכוליה בעי לכפור והוי חשוד אממונא, ומיגו
דחשיד אממונא חשוד אשבועתא, וע"ז מפרש
רבה דאינו חשיד אממונא לפי שברצונו היה
להודות על הכל אלא שאין בידו לפרוע וסבר
עד דהווי לי זוזי ופרענא ליה. והתוס' (כד"ה
בכוליה) השיגו על פירש"י וז"ל: "תמה דהא

[ג, א] בגמ': מפני מה אמרה תורה מורה
מקצת הטענה ישבע, חזקה
אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי
בכוליה בעי דנכפריה והא דלא כפריה
משום דאין אדם מעיז פניו, והאי בכוליה
בעי דלודי ליה והאי דלא אודי אשתמוטי
הוא דקא משתמט מיניה, סבר עד דהווי לי
זוזי ופרענא ליה, ואמר רחמנא רמי עליה
שבועה כי היכי דלודי ליה בכוליה.

מו חידושי הגר"ח בבא מציעא בסוגיות הש"ס

להשבע מן התורה, והגמרא מוכיחה דמדיכול
הוא לישבע הרי חזינן דלא נעשה עלידי
החשדות על ממון, "פסול לשבועה, אבל אין
הכי נמי יתכן דיכול להיות חשוד, אלא דיכול
להשבע מכיון שאינו "פסול" לשבועה אלא
"חשוד" לשבועה. אולם כל זה שייך רק לענין
שארי שבועות שחייב הוא לישבע אלא דיש לנו
ספק אם יכול הוא לישבע, מה שאין כן גבי
מורה במקצת החשדות הוא בעצם השבועה
שנשבע שאינו חייב אלא מחצה, והיינו
דחיישנן שמא נשבע הוא ע"כ לשקר ואין
החשדות נוצרת קודם השבועה.

ולפי"ן אתי שפיר דעת רש"י דרש"י ס"ל דרק
היכא דבטענה גופא נעשה חשוד
אמרין דחשוד על השבועה ואינו יכול להשבע
שבועה זו עצמה, משא"כ היכא דנעשה חשוד
מקודם השבועה דהיינו בשומר שמשביעין אותו
שבועה שלא שלחתי בה יד, ובנסכא דר' אבא
דמייתי התוס', וכן בכל הני ברייתות דלקמן
בגמרא, שפיר לא היה חשוד גם על השבועה,
וחייב הוא לישבע אותה השבועה, כנ"ל⁽²⁾.

מסיק לקמן (ו, א) דחשיד אממונא לא חשיד
אשבועתא, ואין לומר דהיינו מדרבנן לפי שראו
שהיתה שבועה חמורה עליהם אבל מדאורייתא
חשוד לזה, חשוד לזה, דהא לקמן מייתי מרב
נחמן דמשביעין אותו שלש שבועות ואחד מהן
שלא שלחתי בו יד ומשמע בהגזול (ב"ק קו, ב)
דהוי דאורייתא וכו'.

וביאור דבריהם נראה דכוונתם להקשות
בתרתי: א. דלקמן מסקינן דמי
שחשוד על ממון אינו חשוד גם על שבועה;
ב. דמדאורייתא גם מי שבאמת חשוד על
השבועה מ"מ הוא יכול לישבע⁽¹⁾. וקשה דלפי"ן
אין מוכיחה הגמרא לקמן (ו, א) מכל הני
ברייתות דחשוד אממונא לא חשוד אשבועתא,
הרי גם חשוד על השבועה יכול לישבע.

והנראה כזה דהנה בכל האופנים דמייתי
בגמ' לקמן (שם) הרי החשש פסול
הוא קודם שנשבע, וממילא אם אמרין דממון
ושבועה חד מילתא היא וממילא נעשה חשוד
על השבועה ונמצא דבשעת שבועתו כבר נשבע
לשקר והיינו דבשעת השבועה כבר הוי "פסול"

1. כוונת רבינו לומר דאילו אי אמרין דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ה"ז כגזלן שגזל מכבר דנחשד שישבע
לשקר אם יש לאדם דין כנגדו, אבל כאן הלא הנידון הוא בכסף זה גופא שנעשה בו מורה במקצת, אולי באופן זה
לא אמרין דחשיד לישבע לשקר.

העתק כתב היד

כתב יד מקורי

- 1 שם ע"ב ובכולי בעי דלודי לוי פירש"י דלא נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וכן לפי המסקנא
- 2 וכמו שפירש אבל העדאת עדים דליכא לומר הכי יעו"ש והתוס' הקשו ע"ז דהרי לקמן מסיק דלא
- 3 אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וכן הקשו מהא דמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ולא אמרינן
- 4 מיגו דחשיד דחטף חשיד אשבועתא ועיין עוד בש"מ שהביא בשם הראשונים
- 5 שהקשו דכיון דפטורו הוא משום שאי"ל אי"כ מאי מהניא הק"י והרי הק"י לא מהניא רק לחייבו שבועה
- 6 אבל אינו יכול לישבע ונראה לומר דהנה התוס' ורש"י נחלקו בב"ק דף ק"ז ודעת התוס'
- 7 דהא דמודה במקצת חייב וכופר הכל פטור הוא מגזירת הכתוב ודעת רש"י
- 8 הוא דהני תרי טעמי דרבה הן הן החילוק שבין מודה במקצת לכופר הכל וא"כ איכא תרי חילוקי חדא
- 9 דהכא הוי מעיז ומודה במקצת אינו מעיז ועוד דכופר הכל הוי חשוד ומודה
- 10 במקצת אינו חשוד ולפי"ז הא הוי חד טעמא דפטור משום דחשוד אממונא חשוד אשבועתא
- 11 וע"כ אינו דומה למודה במקצת וע"ז שפיר מהניא הק"י לחייבו והק"י הוי לפי המסקנא
- 12 מפיו וע"כ ולגבי ע"כ ג"כ הוי חשוד ושפיר מהניא הק"י לחייבו ולפי"ז הרי מיושב
- 13 מה שהקשו התוס' מהך דמתוך שאי"ל משלם דהתם הא הוי משום ע"כ וחייב גם כה"כ
- 14 ולא איכפת לנו כלל במאי דהוי חשוד אכן עדיין קשה דאיך יכול לישבע ומה
- 15 הוכיח הגמ' לקמן דלא הוי חשיד אשבועתא וממילא הרי ליכא טעם לפטורא
- 16 אכן נראה לפי מה שהקשו התוס' בב"ק דף ק"ח בנשבע וחזר ונשבע דאיך נשבע
- 17 פעם השני והא בראשונה שנשבע לשקר הא נעשה חשוד
- 18 על השבועה ותי' דמדאורייתא גם חשוד על השבועה יכול לישבע וקשה דלפי"ז איך מוכיח הש"ס
- 19 דחשוד אממונא לא חשוד מכל הנך שבועות ואיזו ראי' הוי לדעת התוס' כיון דגם חשוד על
- 20 השבועה כשר לישבע ונראה דהתם הא פסולו משום מעיקרא שנשבע לשקר ואינו אלא חשוד אבל
- 21 הכא אי נימא דממון ושבועה חד מילתא הוא אי"כ הא בשעת שבועתו נשבע לשקר ובשעת מעשה
- 22 הוי פסול לשבועה מדאורייתא ולפי"ז הרי לא מכאן אלא דלא נעשה ע"י פסול לשבועה אבל אה"י
- 23 דחשוד יוכל להיות דהוי וע"כ שפיר יכול לישבע אכן כ"ז לענין שארי שבועות
- 24 דחייב לישבע אלא דמספקא לנו אם יכול לישבע משא"כ גבי מודה במקצת מאחר דחשוד מיהא הוי אי"כ
- 25 איכא חילוקא בין מודה במקצת לכה"כ במה דבכה"כ הוי חשוד ובמב"מ גם חשוד לא הוי ושפיר
- 26 מהניא לפטורו ומיושב היטב דעת רש"י וכמו שנתבאר ולפי"ז יצא לנו דלא שייך הטעם של רש"י אלא
- 27 היכא דמהטענה גופה הוי חשוד וע"כ לא הוי מודה במקצת ראי' אבל היכא דנעשה חשוד מקודם שפיר
- 28 חייב לישבע וכש"נ

1. שם ע"ב. וכן נראה בלשון רש"י. דלא נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וכן לפי המסקנא
2. וכמו שפירש אבל העדאת עדים דליכא לומר הכי יעו"ש והתוס' הקשו ע"ז דהרי לקמן מסיק דלא
3. אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וכן הקשו מהא דמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ולא אמרינן
4. מיגו דחשיד דחטף חשיד אשבועתא ועיין עוד בש"מ שהביא בשם הראשונים
5. שהקשו דכיון דפטורו הוא משום שאי"ל אי"כ מאי מהניא הק"י והרי הק"י לא מהניא רק לחייבו שבועה
6. אבל אינו יכול לישבע ונראה לומר דהנה התוס' ורש"י נחלקו בב"ק דף ק"ז ודעת התוס'
7. דהא דמודה במקצת חייב וכופר הכל פטור הוא מגזירת הכתוב ודעת רש"י
8. הוא דהני תרי טעמי דרבה הן הן החילוק שבין מודה במקצת לכופר הכל וא"כ איכא תרי חילוקי חדא
9. דהכא הוי מעיז ומודה במקצת אינו מעיז ועוד דכופר הכל הוי חשוד ומודה
10. במקצת אינו חשוד ולפי"ז הא הוי חד טעמא דפטור משום דחשוד אממונא חשוד אשבועתא
11. וע"כ אינו דומה למודה במקצת וע"ז שפיר מהניא הק"י לחייבו והק"י הוי לפי המסקנא
12. מפיו וע"כ ולגבי ע"כ ג"כ הוי חשוד ושפיר מהניא הק"י לחייבו ולפי"ז הרי מיושב
13. מה שהקשו התוס' מהך דמתוך שאי"ל משלם דהתם הא הוי משום ע"כ וחייב גם כה"כ
14. ולא איכפת לנו כלל במאי דהוי חשוד אכן עדיין קשה דאיך יכול לישבע ומה
15. הוכיח הגמ' לקמן דלא הוי חשיד אשבועתא וממילא הרי ליכא טעם לפטורא
16. אכן נראה לפי מה שהקשו התוס' בב"ק דף ק"ח בנשבע וחזר ונשבע דאיך נשבע
17. פעם השני והא בראשונה שנשבע לשקר הא נעשה חשוד
18. על השבועה ותי' דמדאורייתא גם חשוד על השבועה יכול לישבע וקשה דלפי"ז איך מוכיח הש"ס
19. דחשוד אממונא לא חשוד מכל הנך שבועות ואיזו ראי' הוי לדעת התוס' כיון דגם חשוד על
20. השבועה כשר לישבע ונראה דהתם הא פסולו משום מעיקרא שנשבע לשקר ואינו אלא חשוד אבל
21. הכא אי נימא דממון ושבועה חד מילתא הוא אי"כ הא בשעת שבועתו נשבע לשקר ובשעת מעשה
22. הוי פסול לשבועה מדאורייתא ולפי"ז הרי לא מכאן אלא דלא נעשה ע"י פסול לשבועה אבל אה"י
23. דחשוד יוכל להיות דהוי וע"כ שפיר יכול לישבע אכן כ"ז לענין שארי שבועות
24. דחייב לישבע אלא דמספקא לנו אם יכול לישבע משא"כ גבי מודה במקצת מאחר דחשוד מיהא הוי אי"כ
25. איכא חילוקא בין מודה במקצת לכה"כ במה דבכה"כ הוי חשוד ובמב"מ גם חשוד לא הוי ושפיר
26. מהניא לפטורו ומיושב היטב דעת רש"י וכמו שנתבאר ולפי"ז יצא לנו דלא שייך הטעם של רש"י אלא
27. היכא דמהטענה גופה הוי חשוד וע"כ לא הוי מודה במקצת ראי' אבל היכא דנעשה חשוד מקודם שפיר
28. חייב לישבע וכש"נ

(2) המו"ל הוסיף סעיף שלם שאינו בכה"י.
הסעיף הנוסף מסומן באפור.

חידושי הגר"ח בבא מציעא בסוגיות הש"ס צט

סימן כא

בענין אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם

להדבר בעולם, אלא שאין הקנין יכול לחול עתה, וזוהי מחלק הרשב"ם דהיכא דאין הדבר כלל בעולם לא מהניא בשום קנין, אבל הכא דגוף הדבר ישנו בעולם אלא שאין הקנין יכול לחול עתה מהני.

ובבבאור דברי הרשב"ם נראה דהדברים מוכחים כן מסוגיות הגמ' דקידושין (סב, ב) דקאמר התם דפירות ערוגה זו יהיו תרומה על פירות אלו לכשיתלשו, ונתלשו, דבריו קיימין, משום דכל שבידו אינו כמתוסר מעשה דמי, הרי דאע"ג דהשתא אין בידו לעשות תרומה מ"מ כיון שבידו לסלק המניעה שפיר מהניא לכשיתלשו, וא"כ כ"ש הכא גבי עובר דבע"כ תסתלק המניעה כשתלד, פשיטא דמהניא לכשתלד, משא"כ בהך סוגיא ובגמ' כתובות שהבאנו הרי אין בידו התם לסלק המניעה, וע"כ לא מהניא מה שנתן לו אחר כך שיעיל הקנין כיון דעתה אין בידו.

אך יעו"ש שם בקידושין דבאמר לאחר שתגירי, אכן נקרא הוי בידה, דמשני התם מי ימר דמודקקי ליה ביה תלתא. הרי דהיכא דבריר דמודקקי ליה ביה תלתא שפיר מהניא, וזהו דמהני משום דסמכא דעתיה וברור שתבא לידו, וע"כ שפיר מהניא גם כשמקנה לאחר שתבוא לידו כיון דגוף הדבר בעולם, וכמו שנתבאר.

ובזה ניחא עוד, דלכאורה תימה דהרי בפירות דקל דפשיטא שיבואו לידו יותר מלגבי גזלן, למה לא מהניא. ולפי דברינו אתי שפיר דפירות דקל אין הדבר כלל בעולם, וע"כ לא מהניא בשום אופן, משא"כ הכא גוף השדה ישנו בעולם. אלא דאין הקנין חל עתה ולזה שפיר מהניא מה דסמכא דעתיה להקנותו אחר כך כשיוכל לחול הקנין, וכמו שנתבאר.

[טז, א] בגמ': אמר ליה רבא תהא במאמינו, בההוא הנאה דלא קאמר ליה מידי וקא סמיך עליה טרח ומייתי ליה גמר ומקני ליה, מתיב רב ששת וכו', מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום וכו', מה שתעלה מצודתי היום מכור לך, דבריו קיימין וכו', התם סמכא דעתיה הכא לא סמכא דעתיה.

ועיין בתוס' שם (ד"ה מה שאירש) דלדעת רב האי, כל זה הוא רק לרב לטעמיה דס"ל אדם מקנה דשלבל"ע, ואליכיה הוא דמחלקינן בין היכא דסמכא דעתיה להיכא דלא סמכא דעתיה, אבל אליבא דידן דקיי"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם לא מהניא בסמכא דעתיה. והתוס' שם חולקין עליו וסבירא להו דמהני גם אליבא דידן, וכן הוא דעת הרמב"ם (הל' גזילה פ"ט) ודעת הר"ן והרא"ש וש"פ, עי"ש ובסוגיות הגמ' לקמן (עב, ב) ובכתובות (נט, א).

ובאמת הסוגיא צריכה ביאור, דמאי מהניא לנו מה דסמכא דעתיה אחרי דאין אדם מקנה דשלבל"ל ולא חל הקנין כלל.

והנראה לבאר עפ"י מאי דאיתא בגמ' כ"ב (קמב, א) אמר רב נחמן המוכה לעובר לא קנה ולכשתלד קנה. וכתב שם הרשב"ם כזה"ל: ואע"ג דפליג רב נחמן בהמוכר פירות דקל לחבירו דאמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הכי גבי עובר מודה דחשיב ליה כישנו בעולם, וגם הנכסים שינתן לו הרי הן בעולם אלא שצריך לתקן לשונו ולומר נכסיי להאי עובר לכשתלד, דאז ראוי לקנות לגמרי. הרי דהרשב"ם מחלק כזה, והוא משום דבאמת מצינו תרי גווני דשלבל"ל, חדא כפשוטו שאינו בעולם כלל, ועוד באופן אחר דבאמת ישנו

1 דף ט"ז תהא במאמינו בההיא הנאה דקא מהימן לי גמר ומקני
לי וכו' טרח ומיייתי לי גמר ומקני לי מתיב ר"ש מה שתעלה

2 מצודתי לא אמר כלום התם סמכה דעתי הכא לא סמכה דעתי
עיין בתוס' שם ד"ה מה וכו' שהביאו

3 שיטת רב האי גאון דכ"ז הוא רק רב לטעמי דס"ל אדם מקנה
דשלב"ל ואליב"ה הוא דמחלקין בין היכא

4 דסמכה דעתי להיכא דלא סמכה דעתי אבל לדין דק"ל אין
אדם מקנה דשלב"ל לא מהניא

5 מה דסמכה דעתי והתוס' שם חולקין עליו וס"ל דמהני גם
אליבא דידן

6 וכן הוא דעת הרמב"ם בפ"ט מהלכות גזילה ואבידה ודעת
הרי"ף והרא"ש ושי"פ כהתוס' ובאמת דסוגיא זו

7 צריכה ביאור דמאי מהניא לנו מה דסמכה דעתי אחרי דאין
אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולא

8 מהני הקנין כלל והנראה לומר עפ"י מאי דאיתא בב"ב דף קמ"ב
אמר ר"נ המזכה לעובר לא קנה לכשתלד

9 וכתב שם הרשב"ם ז"ל ואע"ג דר"נ ס"ל במוכר פירות דקל
לחבירו ואמר אף שבאו לעולם יכול לחזור

10 בו הכא גבי עובר מודי דחשיב לי כישנו בעולם אלא שצריך
לתקן לשונו ולומר לכשתלד דאז

11 ראוי לקנות לגמרי הרי דהרשב"ם מחלק וחזא דבאמת מצינו
תרי גווני דשלב"ל חדא כפשוטו

12 שאינו בעולם כלל ועוד באופן אחר דבאמת ישנו להדבר בעולם
אלא שאין

13 הקנין יכול לחול עתה ובהו מחלק הרשב"ם דהיכא דאין הדבר
כלל בעולם לא מהניא בשום גווני

14 ותיכא דגוף הדבר ישנו בעולם אלא שאין הקנין יכול לחול עתה
בהו היכא דמתנה שיהי

15 בעת שיוכל לחול כמו לכשתלד וכדומה שפיר מהניא והנה צ"ע
מהא דכתובות

16 פ"ב דקאמר אע"ג דלא תיקני לך אלא לאחר שלשים יום קנה
התם בידו

17 הכא לאו בידו הרי דאע"ג דישנו לגוף הדבר הנקנה בעולם
לא מהניא אף לאחר שיועיל הדבר

18 משום דלאו בידו וכל הרשב"ם ונראה בסוגיא דקידושין דף
ס"ב דקאמר התם דפירות ערוגה יהיו תרומה

20 על פירות אלו לכשיתלשו דמהניא משום דכל שבידו לאו
כמחוסר מעשה דמי הרי דאע"ג דעתה אין בידו לעשות

21 תרומה מ"מ כיון דבידו לסלק המניעה שפיר מהניא לכשיתלשו
וא"כ מכש"כ הכא גבי עובר דבע"כ תסתלק המניעה

22 פשיטא דמהניא לכשתלד משא"כ בהך סוגיא דכתובות דף פ"ב
שהבאנו הרי אין בידו

23 היבם לסלק המניעה וע"כ לא מהניא מה שמקנה לאח"כ
שיועיל הקנין כיון דעתה אין בידו

24 והנה יעוי"ש בקדושין דלאחר שתגייירי בידה ומשני מי יימר
דמזדקי לי בי תלתא

25 הרי דהיכא דברור דמזדקי לי בי תלתא שפיר מהניא
וזהו דמשני הכא סמכה

26 דעתי וברור שתבא לידי וע"כ שפיר מהניא כשמקנה לאחר
שתבא לידי כיון דגוף הדבר בעין

27 וכמו שנתבאר

[illegible]

(3) המו"ל הוסיף סעיף שלם שאינו בכה"י.
הסעיף הנוסף מסומן באפור.

סימן לב

בעין הכישה נתחייב בה

[ל, ב] בגמ': אלא לזקן ואינו לפי כבודו, אמר רבה הכישה חייב בה. וכן איתא גם בב"ב (פח, א). וכ"פ הרמב"ם בהל' גזילה ואבידה (פ"א הי"ד) ז"ל: וכן אם מצא כהמה והכישה נתחייב להטפל בה ולהחזירה, אעפ"י שאינה לפי כבודו, שהרי התחיל במצוה. ועי"ש בכסף-משנה שכח בזה"ל: ומפרש טעמא בפרק הספינה משום דאנקטה נגרי ברייתא, ופירש רשב"ם: כלומר דרגילה לברוח ולילך מרחוק משו"ה נתחייב בה, ולפי"ז

דוקא בהמה דשייך בה האי טעמא הוי דינא הכי, אבל בכלים דלא שייך בהו האי טעמא אע"פ שהתחיל יכול להניחם, והנימוק"י כאן כתב (טו, ב מדפי הרי"ף) בזה"ל: הכישה נתחייב בה להחזירה, הואיל והתחיל נתחייב בהשבה גמורה כן פירש"י ז"ל, ולפי"ז ה"ה לכלים, וכך הם דברי הרמב"ם בהל' גזילה, והרנב"ר תמה דלא משמע כן בפרק המוכר את הספינה, דהתם קאמר טעמא משום דאנקטינהו נגרי ברייתא, עכ"ל. ועי"ש מה שדן במשמעות לשון הרמב"ם אם חילק בין בהמה לכלים ומה שתירץ.

חידושי הגר"ח בבא מציעא בסוגיות הש"ס קיא

והנראה בזה דהנה במשיב אבידה מצאנו חיוב משני דברים, חדא חיוב השבה ליד בעלים וכמבואר בברייתא בב"ק (נז, א) שהוא חייב בו עד שיחזירה לבעליו, וכן מוכח לקמן (לא, א) שאמרו אין לי אלא לביתו, לגינתו ולחורבתו מנין, הרי דבעי השבה ליד בעלים וחיובו פשוט מקרא דהשב חשיבם², וחיובו נוסף שהוא חיוב של שמירה וכמבואר לעיל (כט, א) דפליגי בשומר אבידה אי הוי כשומר חנם או כשומר שכר, אבל הא מיהת דחייב בשמירתו, וכדיליף לה מקרא דוהשבתו ראה איך תשיבנו הרי דמחוייב בשמירה. ומעתה כשהתחיל כהשבה מחוייב בהשבתה, ואם ההתחלה היתה לענין שמירה נתחייב בשמירתה וכדאיתא לעיל (כו, ב) המתין לה עד שנתייאלשו עובר משום לא תוכל להתעלם, הרי דאינו מחוייב בהשבה עד

ובביאור דברי הכס"מ¹ י"ל דבבהמה שיכולה לברוח שמתחילה היתה אבידה שמחוייב בה להחזירה וכדאיתא לקמן (נה, א) באבידה שאח"כ הוזלה משו"פ דחייב להחזירה, הרי אע"ג דהשתא אינה אבידה שמחוייב להחזירה, מ"מ הוא מחוייב בה כפי שהיה חייב בחיוב הקודם, וזהו גם הטעם של הכישה חייב בה, דהא דזקן ואינה לפי כבודו פטור הא הוי משום שאינו מחוייב לזולל בכבודו משום ממון חבירו, וא"כ כשעה שמחזירה הרי פשיטא דהוי השבה גמורה כמו כל משיב אבידה, וכיון דהשיבה פעם אחת לא מהניא מידי מה דהוי עתה אינה לפי כבודו להפטר ממנה מאחר שמחוייב להחזירה מחמת חיוב השבה שלמפרע, ואף דעתה שאינו רוצה להטפל בו משום שאינו לפי כבודו לא תהא אלא כמו שהוזלה פחות משו"פ

1. להבנת המשך דברי רבינו להלן על מש"כ הכס"מ, נעתיק את לשונו שם: ומלשון רבינו [הרמב"ם] שכתב וכן אם מצא בהמה והכישה משמע דדוקא בבהמה הוא דהוי דינא הכי ולא בכלים, אע"ג דבמצא כלים בשדה קאמר דחייב להחזירם אפילו בעיר, התם שאני דכיון דדרכו להחזיר בשדה נתחייב בהם, אבל כשמצאם במקום שאין דרכו להחזיר יכול להניחם, אבל מדיהיב טעמא "שהרי התחיל במצוה" משמע דהוא הדין לכלים דהאי טעמא שייך בהו. ומשמע שעל זה תמה הרנב"ר ואמר דבפרק הספינה לא משמע כן וכו'. ובפרק הכונס (ב"ק נז, א) אמר הכי רבה בחדיא. ונראה לי, דבבהמה דוקא קאמר רבינו, והתחיל במצוה דקאמר ה"פ התחיל במצות השבה אם לא יגמורנה הרי נמשך חיוב לבעל אבידה דאנקטינהו נגרי ברייתא. ויש הוכחה לזה וכו', ע"כ.

- 1 דף לי ע"ב הכישה חייב בה פירש"י שמכיון שהתחיל בהשבה
- וכ"ה גם דעת הרמב"ם דהטעם הוי
- 2 משום שהתחיל בהשבה וגם בש"ד אמרינן דהתחיל חייב להחזיר
- ועיין בניי שהביא בשם הר"ן
- 3 שהקשה מהא דמבואר בב"ב דף אימ אימור דאמר רבה בבע"ח
- דאנקטינהו ניגרא ברייתא
- 4 הרי דבשאר אבידה לא אמרינן דנתחייב בה וכן הקשה גם
- הריטב"א הובא בש"מ
- 5 ונראה לומר ומתחילה נבאר הטעם דנתחייב בה משעה שהתחיל
- ונראה עפ"י מאי דיליף
- 6 הגמ' לעיל דף כ"ז דבעינן שוי"פ בשעת אבידה ובשעת מציאה
- ואם לאו אינו חייב
- 7 הרי מזה ידעינן דבאין בו שוי"פ לא הויא בת השבה וגם ידעינן
- 8 דכ"ז שלא באת לידו אינו מחויב בהשבתה
- 9 אף שמתחילה היתה אבידה שמחויב בה והנה יעו"ש לקמן דף
- נ"ה דאם אח"כ הוזלה משוי"פ חייב
- 10 להחזירה הרי דאע"ג דעתה אינה אבידה שמחויב להחזירה
- מ"מ הרי מחויב בהשבתה
- 11 משום חיוב הקודם ונראה דזוהו הטעם של הכישה חייב בה
- דהא דזקן ואינה לפי כבודו
- 12 דפטור הא הוי משום שאינו מחויב לזלזל בכבודו משום ממון
- חבירו וא"כ בשעה שמחזירה
- 13 הרי פשיטא דהוי השבה גמורה כמו כל משיבי אבידה וכיון
- דפעם אחד השיבה לא
- 14 מהניא מידי מה דהוי אינה לפי כבודו ופטור ממנה מאחר
- שמחויב להחזירה מחמת
- 15 חיוב השבה שלמפרע ואף דעתה כשאינו רוצה אינה לפי כבודו
- לא תהא אלא
- 16 כהוזלה ומ"מ הרי חייב מחמת השבה של מתחילה והנה
- בהסוגיא דב"ב דפטור החנוני
- 17 מלהשיבה הוא משום דהוי אבידה מדעת וכמבואר בהסוגיא
- דב"ב שם ועיין ברמב"ם בפ' מהלכות
- 18 גו"א דאבידה מדעת אמעוט מקרא דאשר תאבד פרט למאבד
- ולפי"ז אבידה מדעת לא
- 19 בת השבה כלל וגם בשעה שמחזירה ג"כ לא הוי השבה כלל
- וא"כ הא קשה דאיזו רא"י
- 20 הוי מהא דהכישה חייב בה לאבידה מדעת והרי בהכישה שאני
- דהתחיל בהשבה משא"כ
- 21 אבידה מדעת הרי לא התחיל בהשבה כלל

1. דף לי ע"ב הכישה חייב בה פירש"י שמכיון שהתחיל בהשבה
- וכ"ה גם דעת הרמב"ם דהטעם הוי
2. משום שהתחיל בהשבה וגם בש"ד אמרינן דהתחיל חייב להחזיר
- ועיין בניי שהביא בשם הר"ן
3. שהקשה מהא דמבואר בב"ב דף אימ אימור דאמר רבה בבע"ח
- דאנקטינהו ניגרא ברייתא
4. הרי דבשאר אבידה לא אמרינן דנתחייב בה וכן הקשה גם
- הריטב"א הובא בש"מ
5. ונראה לומר ומתחילה נבאר הטעם דנתחייב בה משעה שהתחיל
- ונראה עפ"י מאי דיליף
6. הגמ' לעיל דף כ"ז דבעינן שוי"פ בשעת אבידה ובשעת מציאה
- ואם לאו אינו חייב
7. הרי מזה ידעינן דבאין בו שוי"פ לא הויא בת השבה וגם ידעינן
8. דכ"ז שלא באת לידו אינו מחויב בהשבתה
9. אף שמתחילה היתה אבידה שמחויב בה והנה יעו"ש לקמן דף
- נ"ה דאם אח"כ הוזלה משוי"פ חייב
10. להחזירה הרי דאע"ג דעתה אינה אבידה שמחויב להחזירה
- מ"מ הרי מחויב בהשבתה
11. משום חיוב הקודם ונראה דזוהו הטעם של הכישה חייב בה
- דהא דזקן ואינה לפי כבודו
12. דפטור הא הוי משום שאינו מחויב לזלזל בכבודו משום ממון
- חבירו וא"כ בשעה שמחזירה
13. הרי פשיטא דהוי השבה גמורה כמו כל משיבי אבידה וכיון
- דפעם אחד השיבה לא
14. מהניא מידי מה דהוי אינה לפי כבודו ופטור ממנה מאחר
- שמחויב להחזירה מחמת
15. חיוב השבה שלמפרע ואף דעתה כשאינו רוצה אינה לפי כבודו
- לא תהא אלא
16. כהוזלה ומ"מ הרי חייב מחמת השבה של מתחילה והנה
- בהסוגיא דב"ב דפטור החנוני
17. מלהשיבה הוא משום דהוי אבידה מדעת וכמבואר בהסוגיא
- דב"ב שם ועיין ברמב"ם בפ' מהלכות
18. גו"א דאבידה מדעת אמעוט מקרא דאשר תאבד פרט למאבד
- ולפי"ז אבידה מדעת לא
19. בת השבה כלל וגם בשעה שמחזירה ג"כ לא הוי השבה כלל
- וא"כ הא קשה דאיזו רא"י
20. הוי מהא דהכישה חייב בה לאבידה מדעת והרי בהכישה שאני
- דהתחיל בהשבה משא"כ
21. אבידה מדעת הרי לא התחיל בהשבה כלל

(4) המו"ל הוסיף סברא מדילי' בתוך דברי רבינו, דברים שלא נמצאים בכתב-היד. ההוספה של המו"ל מסומן באפור.

סימן לו

בענין האומר סמוך לגניבתה קנויה לך

נראה דלא שייך זאת אלא בלקחה על מנת לקנותה, מה שאין כן כאן דלכתחילה לקחה בתורת שמירה א"כ הא נמצא דהבהמה קיימת ברשות הבעלים ולא ברשותו של השומר ולכן לא דמי כלל לעומדת באגם.

והנה בגמ' ב"ב (פה, א) ביאר הרשב"ם (בר"ה המופקדון) דסתם נפקד מקנה למפקיד את מקום הפקדון, ע"ש. ולפי"ז הרי כ"ש רשות הפקר דודאי קנוי לבעל החפץ, ולהכי לא מהני הכא אם הבהמה היתה עומדת באגם והיינו מכיון שמקום הכהמה באגם קנוי ושייך למפקיד.

[לד, א] בגמ': איבא דאמרי אמר רבא געשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני סמוך לגניבתה קנויה לך. והקשו בתוס' (ד"ה אי נמי) דלימא שנעשה כאומר שתקנה משעת משיכה ועד שעת סמוך לגניבתה, דקונה אפילו בעומדת באגם כדאיתא בגמ' כתובות (פב, א), ועיי' שם מה שחירצו.

ולכאורה נראה לחלק דהא מבואר שם בכתובות דהטעם דמהניא בעומדת באגם הוא משום דקיימא ברשותו¹, ולפי זה

חידושי הגר"ח בבא מציעא בסוגיות הש"ס קי"ב

לגניבתה אין הבהמה קנויה לו כיון דלא אמר לו "מעכשיו", ועיי"ש מה שחירץ. אולם לפימ"ש"כ לא קשה מידי, דהכא לא מהני אפילו אם יאמר לו להדיא "מעכשיו" כיון דמתחילת בואה לאגם היתה בתורת שמירה לבעלים א"כ הרי מקום האגם קנוי לבעל הפקדון, ואין השומר יכול לקנותה אם עומדת שם סמוך לגניבתה כיון דאין האגם רשותו של השומר.

ומה שהתוס' לא חלקו בדרך זו והקשו דנימא שנעשה כאומר לו הרי פרחי קנויה לך מעכשיו סמוך לגניבתה, יש לבאר דאולי לטעמיהו², דלא ס"ל כדעת הרשב"ם אלא דסברי דסתם נפקד אינו מקנה למפקיד את מקום הפקדון, ושפיר אפשר לומר דכשהבהמה עומדת באגם חשיב האגם כרשותו של השומר, ולכן הקשו דתהני המשיכה מעכשיו סמוך לגניבתה, ואמנם לדעת הרשב"ם דמקום הפקדון קנוי לבעל הפקדון שפיר אפשר לחלק ולתרוץ כמ"ש.

ושוב אין השומר יכול לזכות בבהמה אפילו אם אמר המפקיד תקנה לך פרחי מעכשיו ולאחר שלוש יום, משום דביום השלושים לא קיימא הבהמה ברשותו של השומר והמשיכה אינה מועילה, משא"כ בהדיא דכתובות דמיירי שלקחה על מנת לקנותה חשיב שפיר האגם כרשותו של הלוקח ומהניא המשיכה.

בזה גם אתי שפיר דעת הר"ן שם (כרך מה, ב מרפי רי"ף) שכתב דהא דאמר רב נחמן האומר לחברו משוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך עד לאחר שלוש יום קנה ואפילו עומדת באגם, מיירי אפילו אם לא אמר לו "מעכשיו", משום דקנה אותה במשיכה ראשונה כיון שעלתה ביום השלושים עומדת היא עדיין ברשותו עיי"ש, והקשה בקצוה"ח (סימן קצו סק"ג), דהא מסוגיין מבואר להדיא דלא מהני דהרי אמרינן דלהך לישנא דנעשה כאומר לו סמוך לגניבתה קנויה לך אי קיימא הבהמה באגם סמוך

- 1 דף ל"ד ע"א נעשה כאומר עיין בתוס' שהקשו דלימא נעשה כאומר שתקנה משעת משיכה ועד שעת
- 2 סמוך לגניבתה וקיימא באגם ונראה דהא זאת מבואר בכתובות דף פ"ו ע"ב דהטעם דמהניא בגם
- 3 באגם הוא משום דקיימא ברשותי ולפי"ז נראה דלא שייך זאת אלא בלקחו על מנת ללוקחו משא"כ בלוקחו
- 4 בתורת שמירה א"כ הא נמצא דמתחילה הי' ברשות הבעלים וא"כ לא מהניא אגם כלל ועיין ברשב"ם
- 5 בב"ב דף פ"ה דמבואר שם דמקום הפקדון קנוי למפקיד ומכש"כ רשות הפקר בודאי קנוי לבעלים
- 6 וע"כ לא מהניא הכא רשות האגם משא"כ בכתובות דלקחו ע"מ לקנותו וע"כ קיימא ברשותו ושפיר
- 7 מהניא רשות האגם ובוה מיושב דעת הר"י בכתובות דף פ"ו שם דהיכא דקיימא באגם
- 8 מהניא משיכה דמעיקרא גם לאחר שלושים יום גם בלא מעכשיו והקשה הקצות דהרי הא
- 9 מבואר דלא מהניא וכדקאמר הש"ס להדיא מאי בינייהו דקיימא באגם ולפי דברינו הרי ניחא
- 10 דהכא כיון דמתחילת בואה לאגם הי' בתורת שמירה א"כ הא מקום האגם קנוי לבעלים
- 11 וע"כ לא מהניא מקום האגם לקנות והתוס' לטעמייהו אזלי דס"ל בב"ב דף פ"ה שם דמקום הפקדון
- 12 אינו קנוי להנפקד וא"כ הא קאי ברשות שומר וע"כ שפיר הקשו דתיהני המשיכה בצירוף מקום האגם אכן לדעת
- 13 הסוברים דהמקום קנוי להנפקד שפיר נוכל לומר כמו שביארנו

- 1... דף ל"ד ע"א נעשה כאומר עיין בתוס' שהקשו דלימא נעשה כאומר שתקנה משעת משיכה ועד שעת
- 2 סמוך לגניבתה וקיימא באגם ונראה דהא זאת מבואר בכתובות דף פ"ו ע"ב דהטעם דמהניא בגם
- 3 באגם הוא משום דקיימא ברשותי ולפי"ז נראה דלא שייך זאת אלא בלקחו על מנת ללוקחו משא"כ בלוקחו
- 4 בתורת שמירה א"כ הא נמצא דמתחילה הי' ברשות הבעלים וא"כ לא מהניא אגם כלל ועיין ברשב"ם
- 5 בב"ב דף פ"ה דמבואר שם דמקום הפקדון קנוי למפקיד ומכש"כ רשות הפקר בודאי קנוי לבעלים
- 6 וע"כ לא מהניא הכא רשות האגם משא"כ בכתובות דלקחו ע"מ לקנותו וע"כ קיימא ברשותו ושפיר
- 7 מהניא רשות האגם ובוה מיושב דעת הר"י בכתובות דף פ"ו שם דהיכא דקיימא באגם
- 8 מהניא משיכה דמעיקרא גם לאחר שלושים יום גם בלא מעכשיו והקשה הקצות דהרי הא
- 9 מבואר דלא מהניא וכדקאמר הש"ס להדיא מאי בינייהו דקיימא באגם ולפי דברינו הרי ניחא
- 10 דהכא כיון דמתחילת בואה לאגם הי' בתורת שמירה א"כ הא מקום האגם קנוי לבעלים
- 11 וע"כ לא מהניא מקום האגם לקנות והתוס' לטעמייהו אזלי דס"ל בב"ב דף פ"ה שם דמקום הפקדון
- 12 אינו קנוי להנפקד וא"כ הא קאי ברשות שומר וע"כ שפיר הקשו דתיהני המשיכה בצירוף מקום האגם אכן לדעת
- 13 הסוברים דהמקום קנוי להנפקד שפיר נוכל לומר כמו שביארנו

(5) המו"ל השמיט שני דפים שלמים מדבר תורה זה של רבינו זצ"ל. הדפיס תחילתו וסופו, קירב רחוקים, ונטל מדברי הגר"ח את משמעותם. בדוגמא זו מצולם עמוד א' במקום הנ"ל בכתב-היד. המו"ל הדפיס עד שורה 11 והשמיט את שאר העמוד המסומן באפור. [וכן השמיט את העמוד הבא בכה"י].

חידושי הגר"ח בבא מציעא בסוגיות הש"ס קלא

ולפי דברינו גם מיושב היטב מה שקשה לשיטת רש"י הכא דכתב דשלא ברשות היינו שלא ברשות בית-דין, והרי דעת רש"י לקמן (קא, א) דגם בשלא ברשותו נוטל כאריס, [נרחוק לומר דהכא הוי המעשה בשדה שאינה עשויה ליטע] אכן ברש"י לעיל (יד, ב) כתב דהא דאינו נוטל רק הוצאה הוא משום דארעאי אשבה, וא"כ נמצא דהיכא דנשאר שלא ברשות אינו נוטל כדין אריס, ועל כן גם הכא אינו נוטל רק הוצאה, וכמושנ"ת.

סימן מח

בענין המפקיד מעות שאינן צרורין אצל שולחני

וכבר הקשה עליו המהר"י קורקוס הובא בכ"מ שם מהא דמבואר הכא להדיא שאם הוציא מעל הגזבר. וצריך לומר דהא דמבואר להדיא במשנה דמעילה (כא, א) פירש שם רש"י דמפני שנעשה שלוחו של הגזבר, אך הא הרמב"ם סבר דלא הוי שלוחו של גזבר, ולפי"ז אמאי מעל ולכן כתב דהטעם הוא משום שהוציא ברשות וזה מהא דחזינן דנזכר המשלח, וכפי שהקשה החכם-צבי דא"כ ימעול, אך לפי האמת הוי טעמא דאינו יכול לחזור בו משום דאין השכר שלו, וע"כ גם חברו אינו יכול לחזור וכל זמן שלא הוציא עדיין איכא מעילה.

וא"ש גם מה שהקשה דמאי ראייה מיייתי מרב הונא דהוי מלוה לרב נחמן, דלפי דברינו הכא קאי אליבא דרבי מאיר דס"ל בגמ' קידושין (מז, ב) דמלוה לאו להוצאה ניתנה, וכל הטעם שאינו יכול לחזור הוא משום שוכר, ולענין חזרה הרי שוכר וש"ש שווין, אלא דהספק הוי אם מה שמותר להשתמש הוי כמו פסק או לא, וכיון דחשיב פסיקה לענין שוכר הוא הדין דחשיב פסיקה לענין ש"ש, וכמושנ"ת.

[מג, א] בגמ': המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן. מותרין ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו חייב באחריותן, אמר רב הונא ואפילו נאנסו וכו', ורב נחמן אמר נאנסו לא.

ובש"ך בשו"ע חו"מ (סי' רצב סק"ח) כתב דמדברי התוס' לעיל (כט, א ד"ה והוי) מוכח דאם המפקיד שואל מעותיו יכול הנפקד לעכבם לעצמו וליתן לו מעות אחרות. והחכם-צבי בהגהותיו על ה"ט"ז (בסוף סי' עג) הקשה עליו בתרתי, חדא דאיוו ראייה איתא מהא דרב הונא דלדידיה הוי לזה לרב נחמן, והא לדידיה הוי שומר שכר. ועוד שנית דהרי לא מבואר כאן בגמ' דלרב נחמן לא מעל, ואי נימא דאינו יכול לחזור בו א"כ הא לר"ג מעל כמו לרב הונא.

והנראה ליישב מה שתמה, בהקדם מה שפסק הרמב"ם בהל' מעילה (פ"ז, ה"י) דמותרין ישתמש בהם לפיכך אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה, הנפקד מפני שהוציא ברשות והמפקיד מפני שלא אמר לו השתמש, ע"ש.

סימן מט

בענין חיוב אחריות תמורת היתר השתמשות

וחזינן דפליגי רב נחמן ורב הונא אם על-ידי שמותר לו להשתמש בדמי הפקדון מיקרי בזה שואל או שנשאר רק שומר שכר.

[מג, א] בגמ': כדרכה דאמר רבה גנגבו בלסטין מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים, ור"ג אמר נאנסו לא.

- 1 דף מ"ג מותרין ישתמש בהן עיין בש"ך חו"מ סי' רצ"ב ס"ק שכתב דמדברי התוס' באלו מציאות דף כ"ט מוכח
- 2 דאם המפקיד שואל מעותיו יכול הנפקד לעכבן לעצמו וליתן לו מעות אחרים והנה החכם צבי בהגהותיו לט"ז
- 3 סי' ע"ג הקשה חדא דאינו ראויי הוי מר"ה דלדידי הוי לוח לר"י דלדידי הוי שומר שכר ועוד
- 4 הקשה מהא דמבואר בדף מ"ג דלר"י לא מעל ואם נימא דאינו יכול לחזור בו אי"כ הא לר"י מעל כמו
- 5 לר"ה וני"ל בישוב דברי הש"ך בהקדס מה שפסק הרמב"ם בפי' (ו') הלי"ן מהלכות מעילה דמותרין ישתמש בהן לפיכך
- 6 אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה הנפקד מפני שהוציא ברשות ומפקיד מפני שלא אמר
- 7 לו השתמש וכבר הקשה המהר"י קורקוס הובא בכסף משנה שם מהא דמבואר הכא להדיא דאם הוציא
- 8 מעל הגזבר וני"ל דהנה בהא דהנפקד לא מעל מבואר כן להדיא במס' מעילה דף כ"א
- 9 במשנה שם ורש"י פי' שם מפני שהוא שלוחו של הגזבר אכן לדעת הרמב"ם הכא
- 10 דלא הוי שלוחו של הגזבר וא"כ אמאי לא מעל ועי' כתב הרמב"ם הטעם מפני
- 11 שהוציא ברשות אכן ק"ל מהא דתנן מעילה דף נזכר המשלח ולא נזכר שליח
- 12 שליח מעל ואמאי מעל והרי הוציא ברשות וני"ל דהנה באמת הכא בשעה שנשתמש הא נעשה
- 13 לוח על המעות ולפי"ן נמצא דמתחילה קנה הוא לעצמו המעות בהלואה ואח"כ הוציא
- 14 הוא והנה במס' מעילה דף תנן נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל הרי דבנותן לחבירו
- 15 לא מעל המקבל ולפי"ן אח"כ הרי הוא מוציא מעות של חולין ולזאת שפיר פסק הרמב"ם
- 16 דפטור מפני שהוציא ברשות ולא דמי לשליח דהתם השליח הוא המוציא אלא דמפטר משום
- 17 שליחות וכשנזכר הבעה"ב דאז ליכא לשליחות שפיר מעל והנה בדברי רש"י הרי
- 18 שליחות וכשנזכר הבעה"ב דאז ליכא לשליחות שפיר מעל והנה בדברי רש"י הכא
- 19 מבואר דהמפקיד מעל משום שהנפקד הוציא בשליחותו והרמב"ם הרי חולק וסובר דהמפקיד
- 20 פטור ומעתה מבואר טעמם דרש"י סובר דכשמוציא הוא מוציא מעות של מפקיד וא"כ
- 21 לא מפטר המפקיד מפני שלא אמר לו מאחר ששלוחו עושה אכן לדעת הרמב"ם דמתחילה
- 22 קונה לעצמו ועל קניית עצמו הרי ליתא לשליחותו ועי' שפיר פטור המפקיד מאחר שלא
- 23 אמר לו מאומה והנה בהך דינא של הרמב"ם לפי"מ שביארנו שסובר דמתחילה קונה
- 24 לעצמו ואח"כ מוציאה נראה דתלוי בפלוגתא דר"מ ורבנן בקדושין דף מ"ח אם מלוה
- 25 להוצאה ניתנה אם לא דהרי כל קנייתו הוא בתורת הלואה ואם מלוה לאו להוצאה
- 26 ניתנה א"כ הא נמצא דאף בהלואה אינו קונה ופשיטא דכשמוציא הוא מוציא מעות
- 27 בשליחותו של מפקיד ולפי"ן הרי ניחא פסק הרמב"ם דבהך דאם הוציא מעל הגזבר מסיים שם
- 28 בתוספתא דמעל דברי ר"מ ור"מ לטעמי' דס"ל בקידושין שם דמלוה לאו להוצאה ניתנה

1 דף מ"ג מותרין ישתמש בהן עיין בש"ך חו"מ סי' רצ"ב ס"ק שכתב דמדברי התוס' באלו מציאות דף כ"ט מוכח

2 דאם המפקיד שואל מעותיו יכול הנפקד לעכבן לעצמו וליתן לו מעות אחרים והנה החכם צבי בהגהותיו לט"ז

3 סי' ע"ג הקשה חדא דאינו ראויי הוי מר"ה דלדידי הוי לוח לר"י דלדידי הוי שומר שכר ועוד

4 הקשה מהא דמבואר בדף מ"ג דלר"י לא מעל ואם נימא דאינו יכול לחזור בו אי"כ הא לר"י מעל כמו

5 לר"ה וני"ל בישוב דברי הש"ך בהקדס מה שפסק הרמב"ם בפי' (ו') הלי"ן מהלכות מעילה דמותרין ישתמש בהן לפיכך

6 אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה הנפקד מפני שהוציא ברשות ומפקיד מפני שלא אמר

7 לו השתמש וכבר הקשה המהר"י קורקוס הובא בכסף משנה שם מהא דמבואר הכא להדיא דאם הוציא

8 מעל הגזבר וני"ל דהנה בהא דהנפקד לא מעל מבואר כן להדיא במס' מעילה דף כ"א

9 במשנה שם ורש"י פי' שם מפני שהוא שלוחו של הגזבר אכן לדעת הרמב"ם הכא

10 דלא הוי שלוחו של הגזבר וא"כ אמאי לא מעל ועי' כתב הרמב"ם הטעם מפני

11 שהוציא ברשות אכן ק"ל מהא דתנן מעילה דף נזכר המשלח ולא נזכר שליח

12 שליח מעל ואמאי מעל והרי הוציא ברשות וני"ל דהנה באמת הכא בשעה שנשתמש הא נעשה

13 לוח על המעות ולפי"ן נמצא דמתחילה קנה הוא לעצמו המעות בהלואה ואח"כ הוציא

14 הוא והנה במס' מעילה דף תנן נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל הרי דבנותן לחבירו

15 לא מעל המקבל ולפי"ן אח"כ הרי הוא מוציא מעות של חולין ולזאת שפיר פסק הרמב"ם

16 דפטור מפני שהוציא ברשות ולא דמי לשליח דהתם השליח הוא המוציא אלא דמפטר משום

17 שליחות וכשנזכר הבעה"ב דאז ליכא לשליחות שפיר מעל והנה בדברי רש"י הרי

18 שליחות וכשנזכר הבעה"ב דאז ליכא לשליחות שפיר מעל והנה בדברי רש"י הכא

19 מבואר דהמפקיד מעל משום שהנפקד הוציא בשליחותו והרמב"ם הרי חולק וסובר דהמפקיד

20 פטור ומעתה מבואר טעמם דרש"י סובר דכשמוציא הוא מוציא מעות של מפקיד וא"כ

21 לא מפטר המפקיד מפני שלא אמר לו מאחר ששלוחו עושה אכן לדעת הרמב"ם דמתחילה

22 קונה לעצמו ועל קניית עצמו הרי ליתא לשליחותו ועי' שפיר פטור המפקיד מאחר שלא

23 אמר לו מאומה והנה בהך דינא של הרמב"ם לפי"מ שביארנו שסובר דמתחילה קונה

24 לעצמו ואח"כ מוציאה נראה דתלוי בפלוגתא דר"מ ורבנן בקדושין דף מ"ח אם מלוה

25 להוצאה ניתנה אם לא דהרי כל קנייתו הוא בתורת הלואה ואם מלוה לאו להוצאה

26 ניתנה א"כ הא נמצא דאף בהלואה אינו קונה ופשיטא דכשמוציא הוא מוציא מעות

27 בשליחותו של מפקיד ולפי"ן הרי ניחא פסק הרמב"ם דבהך דאם הוציא מעל הגזבר מסיים שם

28 בתוספתא דמעל דברי ר"מ ור"מ לטעמי' דס"ל בקידושין שם דמלוה לאו להוצאה ניתנה

6) המו"ל השמיט שני דפים שלמים מדבר תורה זה של רבינו זצ"ל. הדפיס תחילתו וסופו, קירב רחוקים, ונטל מדברי הגר"ח את משמעותם. בדוגמא זו מצולם עמוד א' במקום הנ"ל בכתב-היד. המו"ל הדפיס עד שורה ז' והשמיט את שאר העמוד המסומן באפור. [וכן השמיט את העמוד הבא בכה"י].

אלא ודאי דכולהו קנינים דבגופו לא מהני. וכן הוא מן הסברא דהרי כל הני קנינים דמשיכה וחצר והגבהה מדין יד קונין וכולן שווין בזה, וא"כ הוא הדין לדידן בישראל דדבר תורה מעות קונות ולא משיכה, פשיטא דכולהו קנינים שבגופו לא מהני, וכן מוכח מדרשת ריש-לקיש בגמרא קידושין (כו, א) הנקנה מיד ליד, ואי בשאר קנינים מורה רבי יוחנן דקונה מד"ת א"כ הא אין ראיה מהך קרא, דדילמא רבי יוחנן לא דריש הך מיד ליד, וכן מוכח מקושית התוס' בגמרא עבודה-זרה שם (ד"ה פרדשני) שהקשו דבמציאה ובמתנה במאי יקנה, ודילמא בשאר קנינים, אלא דשום קנין שבגופו לא מהניא אלא כסף בלבד.

ולכאורה קשה דהרי חצר ויד מקראי ילפינן לה לעיל (י, ב) דאמרינן התם אין לי אלא ידו גגו חצרו וקרקיפו מגין, ת"ל וכו' נע"ש, ועיין בתוס' בגמ' כתובות לא, ב ד"ה רב אשי, וא"כ מנלן לחלק דהני קראי לא איירי במכירה, ואין לומר דהאי מעות קונות היינו דאף מעות קונות, דהרי להדיא מבואר בגמ' בכורות שם דדוקא מעות קונות ולא משיכה וכמוש"כ.

והנראה דאכן היינו קושיית הרא"ש [הובא בשיטמ"ק]² שהקשה דמנ"ל לר' יוחנן דמשיכה לא מהניא והרי בהך קרא דונתן-

ולפי"ן נמצא דהא דלא מהני כל הני קנינים אלא בישראל בלבד הוא לאו משום דלא הוי קנינים דזה הרי ילפינן לעיל מקרא דחשיבי קנינים גמורים, אלא משום דאיכא גזה"כ שלא יועילו שני קנינים בבת אחת, ומאחר דילפינן מקרא דונתן הכסף דמעות קונות ממילא לא מהני שאר קנינים. והנה לריש לקיש דס"ל דמשיכה מפורשת מן התורה ודרשינן עמיתך במשיכה ולא עכו"ם הרי שעכו"ם נחמט מעיקר הקנין שבגופו, וגם דבעכו"ם הא לא מצינו קרא דמהני בו שאר קנינים, ולפי זה הרי נמצא דבעכו"ם אליבא דריש לקיש דלא מהני שאר קנינים היינו משום דלא הוי קנינים כלל, והא דלא מהני הקנינים לדידן בישראל באמת הן קנינים גמורים אלא דאיכא גזירת הכתוב שלא יועילו שני קנינים כאחת, כמוש"כ.

והנה בגמ' ב"ק (ע, א) בהא שאמרו שם כגון שאמר לו עקוץ תאנה בשבת וחקני לי גנובתך, אמרי וכיון דכי תבע ליה קמן כרינא לא אמרינן ליה שלים, לאו מכירה היא, וכתב בשיטמ"ק שם דבגוף התאנה מחוייב בחזרתה אלא שאינו מחוייב בדמיה, ובכהאי גוונא נראה דלא שייך כלל קנין משום דהמעות לא חשיבי דמיו של החפץ הנקנה ורק שתי מתנות הן. ועי"ש בגמ' ב"ק (קיא, א בתורה גזל) דבגזל ולא

2. לא מצאנו לפנינו, הסוגריים בכתה"י.

קמב חידושי הגר"ח בבא מציעא בסוגיות הש"ס

נחייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה וכו', ליכא שום הוכחה דרב פליג אדרכי יוחנן ושפיר מצינו לומר דרב סובר כרבי יוחנן, ואדרבא לפירש"י שפירש דלריש-לקיש אפילו אם נימא כאידך לישנא דישראל ועכו"ם שווין

בקנינים זה רק במשיכה ולא במעות וכדמעטינן להו מקרא דמיד עמיתך — דבר הנקנה מיד ליד, ומאחר דשני הקנינים מועילים על כרחך דסבירא ליה לרב כרבי יוחנן, ולרבי יוחנן שפיר מועילים שני הקנינים, וכמוש"ג.

- 1 והנה בב"ק דף עיין כגון שאמר לו עקוץ לך תאנה בשבת ותיקני לי גניבותיך אמרי וכיון דכי
- 2 תבע לי קמן בדיני לא אמרינן לי שלים לאו מכירה היא ועיין בשי"מ שהביא
- 3 דבגוף התאנה מחויב בחזירתה אלא דאינו מחויב בדמי ולפי"ז הא נמצא דהיכא
- 4 דפטור מדמי לא חשיבה מכירה כלל ולפי"ז נראה דבכה"ג לא שייך קנין דמים כיון
- 5 דלא חשיבי המעות דמי של חפץ הנקנה אלא שתי מתנות בפ"ע הוין ולא
- 6 שייך קנין מעות בכה"ג והנה יעו"ש בב"ק דף קי"א דגזל ונתניאשו הבעלים ובא אחר ואכלו פטור
- 8 וכן בשינוי קייל דאינו משלם אלא כשעת הגזילה ולא כשווי של שעת השינוי [ועיין ברא"ש ב"ק
- 9 ה"פ הגזול עצים מבוואר הטעם בזה] הרי דכל מקום שקונה הגזילה ליכא עלי חוב תשלומין
- 10 בשעת זכי [אלא דמחויב בדמי משעת גזילה] ולפי"ז הא נמצא דלא שייך אז קנין מעות
- 11 מאחר דפטור מדמי ולפי"ז הרי שפיר מהניא קנין שבגופה דהרי באמת
- 12 הא הוי קנין גמור אלא דאיכא גזירת הכתוב דלא יועילו כאחת אבל היכא דלא שייך קנין מעות שפיר
- 13 מהני שארי קנינים והגמ' דמקשה בעי' דאיך קני עכו"ם את הגזילה ואף דגם שם פטור מדמי
- 14 היינו משום דבעכו"ם הא לא חשיב קנינים שבגופה לשום קנין כלל ועי"כ שפיר מקשה הגמ'
- 15 דלא יחנו הני קנינים בשום מקום משא"כ בישראל דחשיבי קנינים גמורים אי"כ היכא דליכא
- 16 מעות שפיר מהני הני קנינים ומיושב היטב קושיתנו דאיך קונה כל גזלן הגזילה
- 17 דלפמשי"כ נחא וכשי"נ ועכ"פ נתבאר דכולהו קנינים מועילים בישראל אלא דאיכא
- 18 גזירה דעמיתך דומיא דעכו"ם דלא יחנו שני הקנינים כאחת והנה בבכורות שם
- 19 מביא הגמ' עוד דרשה דלעמיתך אסור להונות ולא לעכו"ם ולפום הך דרשה עכו"ם וישראל
- 20 שוין בקנינים וכמבואר בהסוגיא שם ולפי"ז לפי מאי שנתבאר דבישראל חשיבי כולו
- 21 קנינים אי"כ גם בעכו"ם כן ולפי"ז הרי ליכא כלל לחד דרשא דעמיתך דומיא דעכו"ם
- 22 דלא יחנו שני קנינים בב"א כיון דלפום הך דרשא עכו"ם ילפי מן ישראל ואי"כ
- 23 הא גם בעכו"ם יחנו שני הקנינים כאחת ואי"כ הא נמצא דלפום הך דרשא עולין
- 24 שני הקנינים בין בישראל ובין בעכו"ם [והא דמבואר בבכורות דלא מהניא משיכה בישראל
- 25 היינו משום דהתם קאי לפי מאי דדרשינן לעמיתך בכסף ולא בעכו"ם ואי"כ הא איכא הך
- 26 הקישא דמה עכו"ם בחדא אף ישראל בחדא אבל לאידך דרשא דילפינן עכו"ם מישראל
- 27 אי"כ גם בעכו"ם מועילים שני הקנינים וליתא להקישא]

והנה בב"ק דף עיין כגון שאמר לו עקוץ לך תאנה בשבת ותיקני לי גניבותיך אמרי וכיון דכי תבע לי קמן בדיני לא אמרינן לי שלים לאו מכירה היא ועיין בשי"מ שהביא דבגוף התאנה מחויב בחזירתה אלא דאינו מחויב בדמי ולפי"ז הא נמצא דהיכא דפטור מדמי לא חשיבה מכירה כלל ולפי"ז נראה דבכה"ג לא שייך קנין דמים כיון דלא חשיבי המעות דמי של חפץ הנקנה אלא שתי מתנות בפ"ע הוין ולא שייך קנין מעות בכה"ג והנה יעו"ש בב"ק דף קי"א דגזל ונתניאשו הבעלים ובא אחר ואכלו פטור וכן בשינוי קייל דאינו משלם אלא כשעת הגזילה ולא כשווי של שעת השינוי [ועיין ברא"ש ב"ק ה"פ הגזול עצים מבוואר הטעם בזה] הרי דכל מקום שקונה הגזילה ליכא עלי חוב תשלומין בשעת זכי [אלא דמחויב בדמי משעת גזילה] ולפי"ז הא נמצא דלא שייך אז קנין מעות מאחר דפטור מדמי ולפי"ז הרי שפיר מהניא קנין שבגופה דהרי באמת הא הוי קנין גמור אלא דאיכא גזירת הכתוב דלא יועילו כאחת אבל היכא דלא שייך קנין מעות שפיר מהני שארי קנינים והגמ' דמקשה בעי' דאיך קני עכו"ם את הגזילה ואף דגם שם פטור מדמי היינו משום דבעכו"ם הא לא חשיב קנינים שבגופה לשום קנין כלל ועי"כ שפיר מקשה הגמ' דלא יחנו הני קנינים בשום מקום משא"כ בישראל דחשיבי קנינים גמורים אי"כ היכא דליכא מעות שפיר מהני הני קנינים ומיושב היטב קושיתנו דאיך קונה כל גזלן הגזילה דלפמשי"כ נחא וכשי"נ ועכ"פ נתבאר דכולהו קנינים מועילים בישראל אלא דאיכא גזירה דעמיתך דומיא דעכו"ם דלא יחנו שני הקנינים כאחת והנה בבכורות שם מביא הגמ' עוד דרשה דלעמיתך אסור להונות ולא לעכו"ם ולפום הך דרשה עכו"ם וישראל שוין בקנינים וכמבואר בהסוגיא שם ולפי"ז לפי מאי שנתבאר דבישראל חשיבי כולו קנינים אי"כ גם בעכו"ם כן ולפי"ז הרי ליכא כלל לחד דרשא דעמיתך דומיא דעכו"ם דלא יחנו שני קנינים בב"א כיון דלפום הך דרשא עכו"ם ילפי מן ישראל ואי"כ הא גם בעכו"ם יחנו שני הקנינים כאחת ואי"כ הא נמצא דלפום הך דרשא עולין שני הקנינים בין בישראל ובין בעכו"ם [והא דמבואר בבכורות דלא מהניא משיכה בישראל היינו משום דהתם קאי לפי מאי דדרשינן לעמיתך בכסף ולא בעכו"ם ואי"כ הא איכא הך הקישא דמה עכו"ם בחדא אף ישראל בחדא אבל לאידך דרשא דילפינן עכו"ם מישראל אי"כ גם בעכו"ם מועילים שני הקנינים וליתא להקישא]

7) המו"ל הוסיף סעיף וחצי מדילי שאינם בכתב-היד.
ההוספה מסומנת באפור.

אם דביכול להוציאה לכל הפחות על ידי הדחק
כודאי מיירי שיש לה צורתא ומתוך כך הוי עליה
שם מטבע ובה דנו במשנה ובגמ' של חסרון
סלע אבל אם אינו יכול להוציאה על ידי הדחק
דהיינו שאין לה צורתא לא הוי עליה שם מטבע
ולא מיירי בה במשנה ובגמ' כלל והיא נידונה
כדבר שבמשקל בלבד שכבר פסק הרמב"ם שם
(פט"ו ה"א) ראונאתו חוזר לעולם. ועפ"ז גם
מתורצת הקושיא השניה של הריטב"א דאכן לא
היה צריך הרמב"ם לומר בכמה רשאי לקיימה
ובכמה אינו רשאי לקיימה בדבר שבמנין
אפילו פחות מכדי אונאה חוזר, כמוש"נ.

וכן כתב הרמב"ם להדיא לעיל (פי"ב ה"י): וכן
אם היה הסלע חסרה שתות והיו מוציין
הסלעים במנין ולא במשקל מחזיר האונאה.
וכתב שם המ"מ: פירוש שאם היו מוציין
במשקל אפילו בכל שהוא חוזר כמו שיתבאר
בפט"ו. ולפי"ז הדין הוא שחוזר לעולם, כנ"ל.

והנראה לבאר דהנה במה דתנן לעיל (גא, ב)
כמה תהא הסלע חסירה ולא יהא בה
אונאה ר"מ אומר ארבע איסרות איסר לדינר,
הקשו התוס' (בד"ה איסר) וא"ת האמר רבא (נו, א)
כל דבר שבמדה ושבמנין ושבמשקל אפילו
פחות מכדי אונאה חוזר, ותירצו דהכא בתורת
מטבע נתנו ולא בתורת משקל, עי"ש. וכוונתם
דמטבע עיקר דעתיה אצורתא ולגבי הצורתא לא
הוי חסרון הצורתא דבר שבמשקל.

ולפי דבריהם מתבאר דכל דין זה של חסרון
כסלע הוא רק אם יש במטבע צורתא דאז
יש עליו שם מטבע אבל אם אין במטבע צורתא
כלל, אין עליו שם מטבע ואז הוא נידון כדבר
שבמשקל שאפילו פחות מכדי אונאה חוזר.

ומעתה גם יוכן מש"כ הרמב"ם שכתב דאם
אינו יכול להוציאה אפילו ע"י הדחק
יכול להחזירה מן הדין גם אחרי י"ב חודש, דרק

(8) המו"ל המיר את לשון רבינו בלשון שלו.

סימן סה

בענין אכילת מעשר-שני חוץ לחומה בפחות משה פרוטה

לחומה, קשיא לן מהא דגרסינן בפרק אלו הן הלוקין (מכות יט, א) כהן שעלתה בידו תאנה של טבל ואמר תרומתה בעוקצה מעשר ראשון בדרומה מעשר שני בצפונה והיא שנת מעשר שני בירושלים, אכלה לוקה אחת זר שאכלה לוקה שתיים, טעמא דבירושלים הא בגבולין לוקה שלש, ע"כ. והיינו משום זר שאכל תרומה ומשום מעשר ראשון טבל ומשום מעשר שני חוץ לחומה, והא הכא דתאנה קאמר ומעשר של תאנה אחת בודאי הוי פחות משה פרוטה ואעפ"כ קאמר שלוקה עליו.

והנראה לתרץ סוגיית הגמ' דמכות לפי דברי השיטה-מקובצת דהא דאמרין הכא דהוי מרבנן משום דהוי פחות משה פרוטה אף דבכל התורה אין כל שייכות ענין שוה

[וג, א] בגמ': דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי. ופירש"י שהמעורב מן התורה בטל ברוב דכתיב (שמות כג, ב) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דאמרו היכא דיש לו מתירין לא ליבטול, הילכך אין איסור מעשר בזה אלא מדרבנן, עי"ש.

ובשיטה-מקובצת כתב בזה"ל: דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי פירוש — דמעשר שני שאין בו שוה פרוטה מן התורה אין צריך פריון ויכול לאוכלו חוץ לחומה לפי שאין לו כסף וכתיב (דברים יד, כה) וצרת הכסף. [ושוב הביא שם דיש מפרשים משום דמעורב ברוב קרי ליה דרבנן עי"ש], והקשה דלפי זה דפחות משה פרוטה מעשר שני הוא דרבנן ומדאורייתא מותר לאכלו חוץ

קנב חידושי הגר"ח בבא מציעא בסוגיות הש"ס

איסור לאו ד"לא תוכל לאכול בשעריך". ולפי"ז נראה דהא דמבואר בסוגיין לפי פירוש השיטה-מ"ק דבפחות משה פרוטה ליכא איסור מן התורה, נאמר רק באיסור העשה שיש באכילת מעשר שני חוץ לחומה הנלמד מקרא ד"וצרת הכסף" ופחות משה פרוטה דלא קרינן ביה "וצרת הכסף" לא מיחייב בהעשה, אבל בהאיסור לאו ד"לא תוכל לאכול בשעריך" לא שייך גביה שיעור שוה פרוטה אלא שיעורו בכזית כשאר שיעור אכילה שבתורה, ומעתה אתי שפיר דבסוגיין איירי באיסור מעשר שני חוץ לחומה עוד קודם שראה פני החומה ומשום"ה אמרינן דבפחות משה פרוטה הוי רק דרבנן וליכא איסור מה"ת, אבל סוגיית הש"ס במכות שם (יט, ב) איירי באיסור לאו דאכילת מעשר שני חוץ לחומה ואיסור לאו דנלמד מקרא ד"לא תוכל לאכול בשעריך" שיעורו אינו תלוי בשוה פרוטה כלל, וכמו שנתבאר.

פרוטה לאיסור אכילה¹. דהנה אמרינן שם בגמ' לעיל (יט, ב) אמר רב אסי אמר רבי יוחנן מעשר שני מאימתי חייבין עליו משראה פני החומה מאי טעמא דאמר קרא (שם טו, כ) לפני ה' אלקיך תאכלנו וכתיב (שם יב, יז) כי לא תוכל לאכול בשעריך, כל היכא דקרינן ביה לפני ה' אלהיך תאכלנו קרינן בה לא תוכל לאכול בשעריך, וכל היכא דלא קרינן ביה לפני ה' אלהיך תאכלנו לא קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך, ע"כ. ובתוס' שם (ד"ה אמר רבי יוחנן) כתבו בזה"ל: וקשה דכיון דקודם שיראה פני הבית הכי נמי דמותר לאכלו חוץ א"כ למה הוזקק לעולם לפדות מעשר שני, וי"ל דודאי-ליכא לאו אבל עשה איכא דכתיב (שם ד, כה) וצרת הכסף בידך אבל בלא פדייה לא, ע"כ. ומבואר בדבריהם דאיכא שני איסורים באכילת מעשר שני חוץ לחומה, דקודם שראה פני החומה איכא איסור עשה ד"וצרת הכסף" וכשראה פני החומה איכא

1. דף נ"ג דאורייתא ודרבנן לא מצטרפו עיין בש"מ שהביא בשם
הראב"ד דמע"ש פחות מפרוטה מותר לאוכלו
2. חוץ לירושלים בלא פד"י והקשי ע"ז מהא דבמכות דף גבי מתקן
תאינה אחת ואמר מע"ש
3. בצפונה ואכלה לוקה והתם בתאינה אחת במעשר שבה הא ליכא
ש"פ ונראה לומר
4. דבאמת צ"ע דאיזו שייכות הוא שיעור פרוטה לאיסור אכילה
והרי בכל איסורין שיעורן
5. בכזית וכן מבואר להדי" בכריתות דף והא דבעינן שו"פ לענין
פד"י היינו משום דזה הוי כעין מו"מ
6. ושיעורו בפרוטה אבל לענין אכילה הרי לא שייך כלל הך שיעורא
דפרוטה ונראה דהנה
7. במכות שם איתא דמע"ש אין חייבין עליו עד שיראה פני החומה
ועיין שם בתוס' שכתבו דנהי
8. דהלא ליכא אבל מ"מ איכא איסור עשה מקרא דוצרת הכסף
ולפי"ז הא נמצא דאיסורו של
9. קודם ראית פני החומה הוא מקרא דוצרת הכסף וע"כ בעינן
שפיר שו"פ דנוכל לקיומי ב"י הקרא
10. וצרת הכסף וא"כ הא לא שייך כ"ז אלא בלא ראה פני החומה
אבל בראה פני החומה
11. דחייב מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך שפיר הוי שיעורו בכזית
ולפי"ז הרי ניחא דבמכות
12. איירי בראה פני החומה מדלקי עלה וכמבואר כן להדיא בגמ'
שם וא"כ לא בעינן שו"פ כלל
13. משא"כ הכא דאיירי דלא ראה פני החומה מדיכול לפדותו
שפיר בעינן שיהא
14. במעשר שו"פ מאחר דכל איסורו הוא מקרא דוצרת וע"כ בעינן
ראוי להך וצרת
15. דף נ"ו אלו דברים שאין להם אונאה שומר חנם אינו נשבע
נושא שכר אינו משלם הרמב"ם פסק בפ"ב מהלכות

1. דף נ"ג דאורייתא ודרבנן לא מצטרפו עיין בש"מ שהביא בשם
הראב"ד דמע"ש פחות מפרוטה מותר לאוכלו
2. חוץ לירושלים בלא פד"י והקשי ע"ז מהא דבמכות דף גבי מתקן
תאינה אחת ואמר מע"ש
3. בצפונה ואכלה לוקה והתם בתאינה אחת במעשר שבה הא ליכא
ש"פ ונראה לומר
4. דבאמת צ"ע דאיזו שייכות הוא שיעור פרוטה לאיסור אכילה
והרי בכל איסורין שיעורן
5. בכזית וכן מבואר להדי" בכריתות דף והא דבעינן שו"פ לענין
פד"י היינו משום דזה הוי כעין מו"מ
6. ושיעורו בפרוטה אבל לענין אכילה הרי לא שייך כלל הך שיעורא
דפרוטה ונראה דהנה
7. במכות שם איתא דמע"ש אין חייבין עליו עד שיראה פני החומה
ועיין שם בתוס' שכתבו דנהי
8. דהלא ליכא אבל מ"מ איכא איסור עשה מקרא דוצרת הכסף
ולפי"ז הא נמצא דאיסורו של
9. קודם ראית פני החומה הוא מקרא דוצרת הכסף וע"כ בעינן
שפיר שו"פ דנוכל לקיומי ב"י הקרא
10. וצרת הכסף וא"כ הא לא שייך כ"ז אלא בלא ראה פני החומה
אבל בראה פני החומה
11. דחייב מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך שפיר הוי שיעורו בכזית
ולפי"ז הרי ניחא דבמכות
12. איירי בראה פני החומה מדלקי עלה וכמבואר כן להדיא בגמ'
שם וא"כ לא בעינן שו"פ כלל
13. משא"כ הכא דאיירי דלא ראה פני החומה מדיכול לפדותו
שפיר בעינן שיהא
14. במעשר שו"פ מאחר דכל איסורו הוא מקרא דוצרת וע"כ בעינן
ראוי להך וצרת
15. דף נ"ו אלו דברים שאין להם אונאה שומר חנם אינו נשבע
נושא שכר אינו משלם הרמב"ם פסק בפ"ב מהלכות

(9) המו"ל המיר את לשון רבינו בלשון שלו.

סימן ע
בענין אונאה בעבדים

ואמרו בגמ' דהאיסור גזילה נלמד מהצד השוה דהאיסור גזילה שנכלל בכלל הלאו דאיסור אונאה וריבית.

והנה בזה שמצינו דנתמעטו עבדים מאיסור אונאה יש לחקור אם נתמעט מהאיסור אונאה שאין בעבדים איסור להונות חבירו בהמקח והמקח חל ג"כ על האונאה או דנתמעטו עבדים דמותרים הם בגזילה כלומר: אף רבאמת גם בעבדים אין המקח חל על האונאה כהם מ"מ מכיון שמותרים הם בגזילה בממילא ליכא בהם איסור אונאה, דאף שאין המקח חל בהם על האונאה מ"מ מותר לקחת את דמי האונאה שאין עבדים ככלל איסור גזילה.

וענין זה מבואר מהא דקיי"ל דהמוכר עבדים בין שנתאנה המוכר בין שנתאנה הלוקח כלומר בין שנתן הלוקח חסר משויו ונתאנה המוכר בין שנתן יותר ונתאנה הלוקח ליכא דין

באונאה הוא דבעבדים נכלל האונאה בכלל המקח, ולפי"ז יש לתרץ קושיית התוס' דמכיון דילפינן כבר מאונאה וריבית דאיכא איסור בגזילת חבירו אף שמצינו מיעוט באונאה דאין בזה דין אונאה משום דהמקח חל גם על האונאה, מ"מ הרי אפשר ללמוד מזה דהיכי דאיכא בהו גזילה דגולן בידים באופן דלא שייך לומר שנכלל בהמקח דאית בהו איסור גזילה, וכנ"ל⁽¹⁾.

[סא, א] בגמ': אלא לא לכתוב רחמנא לאו בגזל ותיתי מהנך וכו', הצד השוה שבהן שכן גזולו אף אני אביא גזל, אמרי הכא נמי וכו'.

ובתוס' (ד"ה אלא לאו) כתבו בזה"ל: ואם תאמר ולוקמיה בגזל גופיה ובגזל עבדים דלא אתי מריבית ואונאה דאין אונאה לעבדים כדאמר לעיל.

והנראה לבאר בזה דהנה בהא דכתבה תורה לאו בגזל ובריבית נלמד מזה שני דברים: א. איסור אונאה במקח וממכר ולהלוות בריבית ואין המקח חל על הונאה, ב. שאסור לגזול ממון חבירו, שהרי אם לא היה אסור לגזול ממון חבירו אף שעבר על איסור אונאה וריבית הרי יכול לקחת האונאה והריבית בלא המקח ובלא ההלוואה ובע"כ נלמד מזה דאסור לגזול ממון חבירו וזה נכלל בהלאו דריבית ואונאה,

אונאה. ולכאורה בשלמא אם נתאנה המוכר הרי נמצא דהלוקח קיבל חלק בעבדים ע"י אונאה אבל כשנתאנה הלוקח הרי נמצא שהמוכר קיבל יותר ממון ע"י אונאה ואעפ"כ איכא מיעוט בעבדים דליכא בהו אונאה וא"כ איך שייך לומר דהמיעוט בעבדים הוא דאין בעבדים דין גזל והרי אפילו כשנתאנה הלוקח איכא מיעוט בעבדים והחם הגזילה הוא בממון, וע"כ צריך לומר דהמיעוט של עבדים

פיענוח כתב יד

כתב יד מקורי

1. דף ס"א בתוס' ד"ה יעו"ש שהקשו דאין ניליף גזל מריבית ואונאה והא גבי אונאה קי"ל דאין אונאה לעבדים ולא נדע גזל עבדים דאסור
2. ונראה דבאמת גבי אונאה איכא תרי דינים חדא דמה שמאנהו מיקרי ממון של אחרים וגם דממון אחרים אסור וממילא ילפינן מינה
3. לגזל דהוי ג"כ ממון של אחרים ואסור והנה בהא דממעטינן עבדים מאונאה הרי איכא תרי גווני או דנתאנה בעל העבד או
4. דנתאנה בעל הממון והנה בהך גוונא דנתאנה בעל העבד הוי הגזילה בהעבד ובהך גוונא דנתאנה בעל הממון
5. הרי הוי הגזילה בהממון ואם נימא דהא דאין אונאה לעבדים הוא משום דגזילתו מותרת א"כ הי' צריך להיות
6. דהיכא דנתאנה בעל הממון יהא לעבדים דהרי לא שאני הך גזילה מגזילה דשארי אונאות
7. מטלטלין אלא ודאי דהא דממעטינן אונאה מעבדים היינו מדין אונאה דלא מקרי ממון של אחרים
8. כלל משום דאין במכירת עבדים דין אונאה וא"כ הא נמצא דכל עיקר המיעוט הוא מדין
9. אונאה אבל הא מיהא פשיטא דגזילה אסורה ובזה לא מצאנו חילוקא בין עבדים
10. לשארי דברים וא"כ הא שפיר נוכל למילף מאונאה גם גזילת עבדים דאסור
11. ואי דלא מצאנו מ"מ גבי אונאה גזילת עבדים מהיכי תיתי נחלק בלא סברא כנ"ל

[illegible]

10) המו"ל השמיט עמוד שלם מתוך דברי רבינו ובמקום החסר ציין בהערה: "כאן נרשם על גליון כת"י: עיין בספר המקנה קו"א סי' מ' ס"א ד"ה ואם חזור". בכתב-היד אין שום גליון ואין שום ציון לספר המקנה. התחלת העמוד החסר מסומן באפור.

קע חידושי הגר"ח בבא מציעא בסוגיות הש"ס

ולפי הך סברא נראה לחלק ג"כ בין כסף דמהניא לאחר שלשים יום ובין משיכה דלא מהני התם לקנות לאחר שלשים יום, דהרי התוס' כתבו בבבא-בבא (עו, א; חוס' ד"ה ספינה) דקנין משיכה הוא במה שמשכו מרשות הבעלים לרשותו, וא"כ הרי דכל זה לא שייך אלא היכא שהמושך לרשותו קונה אותה וע"כ שפיר מיקרי שהכניסה לרשותו, משא"כ היכא דגם לאחר שהכניסה לרשותו ג"כ אינו קונה אותה, וא"כ נמצא דכשםכניסה לרשותו הרי הוא מכניס חפץ של אחרים לרשותו, וא"כ יוצא דלא הכניסה לרשותו כלל, וע"כ דכל היכא דהקנין הוה לאחר שלשים יום נמצא שלא עשה משיכה כלל, ולכן לא מהניא לאחר שלשים, משא"כ בכסף דגוף הקנין לא נתבטל גם היכא שמתנה שלא יקנה רק עד לאחר שלשים יום וע"כ שפיר מהניא, ואם כן הוא, נמצא דגם בחליפין הרין כן דגוף מעשה הקנין לא נתבטל אלא שכלתה מעכשיו ושפיר מהניא גם לאחר שלשים יום, [ועוד יש להסביר דברים אלו גם באופנים אחרים].

ונראה דאף דיש שיטות דפליגי על תירוצ' התוס', מכל מקום מוכרח דס"ל כמו שכתבנו דהנה על תירוצ' התוס' שכתבו דלא

דמי משיכה לכסף הואיל דאם לא יקנה יתחייב לשלם וסבירא להו דזה אינו כיון דאפילו נתבטל המקח פטור הלוקח מלהחזיר הכסף¹⁾, ועל כרחך משום דכבר כלה הקנין, ולכן מועיל ג"כ כסף לאחר זמן, ולפי"ז הא קשה לדידהו מהך דמשיכה דלא מועיל בה לאחר זמן, ובע"כ כמו שכתבנו, דבאמת מועיל הקנין לאחר זמן אלא דמשיכה לא הוי קנין כלל היכא דלא קני לה רשות ולא הוי ברשותו וכמו שנתבאר.

ועפ"י זה מאי דהוכיחו התוס' דחליפין לא מהניא לאחר זמן. משום דהדר סודר למריה היינו משום דהתוס' לטעמייהו אזולו דס"ל דהיכא דכלה הקנין לא מהניא לקנות לאחר זמן, אבל לפי דעת הרמב"ם ורש"י דקנין מועיל לאחר זמן בכל גווני א"כ גם חליפין מועיל לאחר זמן.

והנה בגמ' נדרים (מח, ב) ר"נ ס"ל דקני על מנת להקנות מועיל ור"א פריק שם שתי תיובתות, וכתבו שם הראשונים שם דר"א באמת לא פליג ארב נחמן והלכתא כרב נחמן, אכן במאי דמתמה דכבר הדר סודר למריה וע"כ אינו מועיל לאחר זמן, בזה כתבו דגם רב נחמן מודה, וראיה

1. כאן נרשם על גליון הכת"י: "ועיין בספר המקנה קו"א סי' מ' ס"א ד"ה ואם חזור", ועי"ש בהל' קידושין שכתב בזה"ל: האומר לאשה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שלשים יום וכו'. ואם חזר בו בתוך השלשים יום או חזרה היא אינה מקודשת, וכתב הר"ן דא"צ להחזיר הקידושין אם הוא חוזר דאי אמרת עד השעה שחלין הקידושין המעות ברשותו א"כ אם נתאכלו למה היא מקודשת, עי"ש. ונ"ל דהטעם בזה דכבר זכתה האשה במעות ואף שנתן בתחילה לקידושין ויכול לחזור בקידושין מ"מ אינו יכול לחזור מן הנתינה דיכולה לומר כבר זכיתי במעות וכבר כתבנו סברא זו לעיל (בסימן כח). ולכאורה נראה דלסברת הר"ן גם במכר הדין כן, דאם מכר לו במעות שיחול המכר לאחר ל' יום וחזר בו הלוקח דא"צ להחזיר לו המעות דאל"כ במאי יקנה אם נתאכלו המעות, אלא דלא מצינו זה ולא משמע כן מכל הפוסקים גבי מכר. ונראה דדוקא גבי קידושין אמרינן בכה"ג דלטבועין ניתנו והיינו משום דהקידושין אינם דמי האשה שהרי מתקדשת אפילו בפרוטה אבל במכר שנותן לו המעות דמי השדה לא מסתבר לומר דלטבועין ניתנו ומסתמא דעתו שאם יחזור תוך ל' יום מן המקח יחזיר לו הדמים, ולפי"ז לסברת הר"ן גבי מכר שנותן לו הדמים ונתאכלו בתוך ל' יום לא קנה, כ"ש אם נאבד שהרי הן ברשות הלוקח. ובזה הוי א"ש מ"ש הרמ"א (בב"ה ס"ס קצא) דאם נאבדו המעות בטל המקח, אך מלשון התוס' בפרק האשה רבה (יבמות עג, ב; ובכמה דוכתי והביאם הב"י בחושן-משפט סימן קצ) משמע דדוקא אם נקרע בטל המקח אבל בכסף לא נתבטל המקח בכך. וצ"ל דהר"ן חולק בזה וס"ל להרמ"א דמסיפיקא מוקמינן הקרקע על חזקתה ולא קנה. ואפשר דיש לחלק דכשםמקנה את הקרקע בפרוטה דאין הנתינה אלא בשביל הקנין דמי לקידושי אשה דלטבועין נתנו, אבל כשנותן מעות המכר אין סברא שנותן כל הדמים לטבועין כשיחזור בו דפשיטא דלא יחזיר ויפסיד השדה והמעות כנ"ל וא"כ י"ל דהתוס' מייירי שנותן לו הפרוטה לשם קנין, וכן משמע מלשון הב"י שם דנותן לו כסף לקנין אבל אם נתן כל המעות כמשמעות לשון הרמ"א שם שקנה בשטר או במעות דאז צריך להחזיר לו המעות לא מהני אם נאבדו וה"ה אם נתאכלו המעות אלא דנקט נאבדו לרבותה דמעכשיו, עכ"ל.

- 1 ולכאורה ה"י נראה לומר עפ"י מאי שהקשו התוס' בבא קמא דף ס"ח ע"ב מהא דמיייתי הגמ' שם
2 דלצנועין דס"ל דיכול לחלל דבר שאינו ברשותו ה"ה דיכול להקדיש דבר שאינו ברשותו וקשה
3 דדילמא חילול שאני משום דהוי זכות להגזלן וזכין לאדם שלא בפניו משא"כ בהקדש
4 דהוי חוב לגזלן ע"כ אינו יכול להקדיש יעו"ש שנשאר בתימה [ועיין בתוס' קידושין דף
5 נ"ו מה שתירצו ע"ז] ולכאורה נראה לומר דהך מילתא דרשות אינו חשיב
6 למעלה וליתרון זכ"י בהחפץ אלא בדבר שהוא שלו והוי ברשותו אבל
7 חפץ של אחרים שהוא ברשותו לא חשיב כלום וא"כ הא נמצא דגם בצירוף
8 הזכויות של הגזלן והגזל ביחד ג"כ חשיב אינו ברשותו ולפי"ז לא מהניא
9 לנו מידי מה דהוי זכות להגזלן כיון דגם בצירוף זכות הגזלן
10 ג"כ הוי אינו ברשותו וזכות הגזלן וחזקתו אינו מעלה ומוריד כלל ולפי הך
11 סברא נראה לחלק ג"כ בין כסף דמהניא לאחר שלושים יום ובין משיכה דבכסף
12 הוי הקנין דהנה התוס' כתבו בבבא בתרא דף ע"ו דהקנין משיכה הוי במה שמשכו מרשות
13 הבעלים לרשותו וא"כ הא נמצא דכ"ז לא שייך אלא היכא דמיד שמכניסה לרשותו
14 קונה אותה וע"כ שפיר מקרי דהכניסה לרשותו משא"כ היכא דגם לאחר ש לאחר
15 שהכניסה לרשותו ג"כ אינו קונה אותה וא"כ הא נמצא דכשמכניסה לרשותו הרי הוא מכניס
16 חפץ של אחרים לרשותו וא"כ הא נמצא דלא הכניסה לרשותו כלל וא"כ הא נמצא
17 דהיכא דהקנין הוי לאחר שלושים נמצא שלא עשה משיכה כלל וע"כ לא מהניא לאחר שלושים
18 משא"כ בכסף דגוף הקנין לא נתבטל גם היכא שמתנה שלא יקנה רק עד לאחר
19 שלושים יום וע"כ שפיר מהניא ואם נימא הא נמצא דגם בחליפין הדין
20 כיון דגוף מעשה הקנין לא נתבטל אלא שכלתה מעשיו ושפיר מהניא גם לאחר שלושים
21 יום [ועוד יש להסביר דברים אלו גם באופנים אחרים] ונראה דיש פוסקים
22 דפליגי על תירוץ התוס' ומוכרח דס"ל כמו שכתבנו דהנה על תירוץ התוס'
23 שכתבו דלהכי קונה כסף הואיל דאם לא יקנה יהא חייב לשלם וע"כ

לא כלתה עדיין מעשה הקנין

- 24 וקשה מהא דאינא בקידושין דף דהאומר התקדשי לי בזו ובזו
אם יש באחרונה שו"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת
25 וקאמר שם רבא דשמע מינה מעות חוזרין ר"ל וע"כ חשיבי
הראשונות כמלוה ואינן מצטרפות אבל אם נימא מעות
26 מתנה לא חשיבי כמלוה ומקודשת אף אם אין שו"פ רק בצירוף
כולן וקשה דהא אימת חיילי הקידושין היינו
27 דווקא לאחר קבלת אחרונה וא"כ אם נימא דמעות מתנה א"כ
הא כבר כלתה לה הקנין של הראשונות
28 כיון דאף אם לא הוי ג"כ אינן חוזרין המעות וא"כ איך מחניא
המעות שבתחילה להתקדש אח"כ

[illegible]

מדור ב'

1 מו"מ ולחזי זוזי ממאן נקט שיטת רש"י בכאן משום דהמוכר
נאמן כבי תרי אפילו באין מקחו בידו וכבר הקשו ע"ז התוס'
2 בקדושין דף ע"ג ע"ב דמהיכא תיתי יהא נאמן יותר משאר בני
אדם והרי אינו רק כע"א ובשלמא במקחו בידו נאמן
3 משום מיגו אבל באין מקחו בידו מאי איכא לומר והנה דעת
התוס' בכאן דבמקחו בידו דנאמן הוא משום
4 מיגו ולכאורה ה"י נראה לומר דבמקחו בידו הני תרי לא
שייכן אהדדי כלל ורק שניהם תובעין מהמוכר
5 והמוכר הוא דמודה לחד וכופר לחד ועל שניהם נאמן מדינא
ושוב מצאתי ברמב"ן במלחמות שפירש כן
6 והנה בהא דלוקח נאמן לומר על מטלטלין שלקחם מיד שבאו
לרשותו נראה דמתרי טעמי אתינן עלה חדא
7 בהכחשת שניהם הרי קי"ל דהמוחזק נאמן וחשבינן להתופס
מוחזק וע"כ הוא הנאמן ועוד נראה דהרי מוחזק
8 לא מהניא רק בצירוף טענה ובאמת לקוח בלא ראי' לא הוי
טענה כלל אלא דבזה דהויין ברשותו
9 הוי ראי' שלקחה וראי' לזה נראה מהא דקשקיל וטרי הש"ס
בתקפו כהן אם מוציאין אם לא וקשה
10 דהרי בדברים העשויין להשאל ולמשכיר אינו נאמן לטעון לקוח
בב"ב דף נ"ב וכן בכל הני דידיעין
11 שבאו לרשותו בלא לקיחה הרי אינו נאמן לטעון לקוח
כדקחשיב לה בהמשנה בב"ב דף מ"ב ומ"ש מתקפו
12 לפנינו בלא שום דבר אלא ודאי כדברינו דהתם גבי ספק בכור
דיש כאן מקום הספק ושניהם
13 שוין בטענותיהם ואלא דאזלינן בתר מוחזק וע"ז שפיר מהניא
תפיסה משא"כ בטענת לקוח
14 דבלא ראי' לא הוי טענה כלל ואלא דבמה שהוא תח"י הוי ראי'
שלקחה וע"כ בבא ליד שלא
15 בתורת לקיחה לא חשיבא ראי' ועיין בתוס' ב"מ דף ק' בתוס'
על הא דפר"ך הגמ' ולחזי ברשותא דמאן קיימא
16 והקשו דהא הוי כדברים העשויין להשאל ולמשכיר ותירצו
דכיון דאיכא דררא דממונא מהניא בכל גווני וזהו כמו שכתבנו
דהא
17 כדברים העשויין להשאל אינו נאמן לטעון לקוח היינו משום
חסרון הטענה וע"כ בדררא דממונא שפיר מהניא
18 והנה יש לחקור בשנים אוחזים בטלית שהיתה מוחזקת של
אחד מתחיל וזה טוען שלי וזה טוען לקחתי מה דינו
19 ונראה דנהי דהוי מוחזק בהחצי שתפס אכן ראי' שלקחה לא
הוי רק בתפיסת כולה וראי' לזה מהא דאיתא
20 בב"ב דף כ"ט מינך זבינתה ואכלתה שני חזקה וא"ל אידך אגא
בשכונא גוואי הוואי הרי דכיון דחבירו
21 ה"י ג"כ ע"כ לא חשיבה חזקה והרי בעצם החזקה קרקע
ומטלטלין שוה אלא דבקרקע בעינן שלש שנים
22 משום טעמא אחרינא דעד תלת שנין מזדהר בשטרי' הרי דכל
שלא החזיק את כולה לא הוי חזקה
23 [ואין לומר דהתם הוי משום מחאה דא"כ הא על המערער
לחביא ראי' ואיך אמר לו זיל ברור אכילתך]
24 ולפי"ז הרי ניחא מה שהמוכר נאמן באין מקחו בידו דהכא
הלוקח שמודה לו המוכר הרי בא מכת המוכר
25 וכיון שהמוכר מודה לו הרי יש לו כל זכות של מוכר ולפי"ז
השני שאינו תופס רק החצי לא מהניא
26 מידי וכמו שנתבאר ומקרי עדיין מקחו בידו ושפיר נאמן המוכר
והתוס' לטעמייהו אזלו דס"ל
27 דאף דמקחו בידו ג"כ אינו נאמן אלא מטעם מיגו ולפי"ז באין
מקחו בידו נהי דדינו כמקחו בידו

28 מ״מ הרי אין לו מיגו וע״כ שפיר הקשו דאיך נאמן באין מקחו בידו אבל לפי דעת הרמב״ן

29 דבמקחו בידו מדינא נאמן א״כ גם הכא מיקרי מקחו בידו ושפיר נאמן

30 ולחזי זוזי ממאן נקיט עיין בש״מ שהביא בשם הרשב״א שהקשה דכיון דס״ד דאירי בנקיט זוזי

31 מתד וא״כ הא הוי ודאי רמאי ויהא מונח לדעת רש״י ונראה דהנה הטעם של רש״י הא הוי

32 שביאר הגמ' אליבא דר״י דתלי ברמאי וחכמים לא פליגי אלא היכא דידוע של מי

33 הוא אבל בשאר מודו ונהנה בתחילה הרי רצה הגמ' לומר דתלי

פיענות כתב היד

כתב יד מקורי

- 1 במאי פסידא אלא דמסיק בתיובתא ממז"מ דאיכא פסידא אלא ודאי משום דאיכא לומר
- 2 דלא ידעי והנה כ"ז הוא אם נקט זוזי מתרווייהו אבל לפי מאי דסלקא דעתא דנקיט
- 3 זוזי מחד אי"כ הא איכא ודאי רמאי וליכא פסידא ויהא אדרבה מוכח דתלי בפסידא
- 4 ולא ברמאי וא"כ הא לא קשה כלל כנ"ל
- 5 דף ג' גבי חנוני על פנקסו נימא יהא מונח לכאורה תימה דהרי הכא משלם לתרווייהו וע"כ דלא
- 6 דכל אחד יש ממון לבעה"ב וא"כ הרי כ"א בטענתו ליכא ודאי רמאי וע"כ לא אמרינן יהא מונח
- 7 ונראה לומר דהנה באו"ת סימן ע"ה נסתפק באיני יודע אם פרעתין היכא דלא הוי ל"י למידע אם חייב או
- 8 פטור ונראה להביא רא"י לזה מהא דחייב הכא לשניהן וקשה דבשלמא לגבי פועל הוי איני יודע
- 9 אם פרעתין אבל לגבי חנוני הא הוי איני יודע אם נתחייבתי ונ"ל דכפי מאי שמבואר לקמן דף
- 10 ל"ז בתוס' דהיכא דלאחד חייב ואינו יודע למי חייב לשניהן והכא נמי הכא כן אכן לכאורה זה
- 11 אינו דהרי הכא יודע למי חייב דלגבי פועל הוי איני יודע אם פרעתין ולגבי חנוני הוי אינו
- 12 יודע אם נתחייבתי אלא ודאי דהיכא דלא הוי ל"י למידע גם באיני יודע אם פרעתין פטור
- 13 וא"כ הא אינו יודע למי חייב וממילא חייב לשניהן וע"כ"ה הא נתבאר דלכל אחד בפ"ע פטור
- 14 אלא דכיון דחייב לאחד משניהן ואינו יודע למי וע"כ חייב לשניהן וא"כ הא עיקר חיובו
- 15 הוא לשניהן כאחד ועל שניהן ביחד שפיר מקשה הגמ' דיהא מונח דהא איכא רמאי
- 16 שם ע"ב ובכולי בעי דלודי ל"י פירש"י דלא נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וכן לפי המסקנא
- 17 וכמו שפירש אבל העדאת עדים דליכא לומר הכי יעו"ש והתוס' הקשו ע"ז דהרי לקמן מסיק דלא
- 18 אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וכן הקשו מהא דמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ולא אמרינן
- 19 מיגו דחשיד דחטף חשיד אשבועתא והנה באמת קשה עצם ועיין עוד בש"מ שהביא בשם הראשונים
- 20 שהקשו דכיון דפטורו הוא משום שא"ל אי"כ מאי מהניא הק"י והרי הק"י לא מהניא רק לחיובו שבועה
- 21 אבל אינו יכול לישבע ונראה לומר דהנה התוס' ורש"י נחלקו בב"ק דף ק"ז ודעת התוס'
- 22 דהא דמודה במקצת חייב וכופר הכל פטור הוא מגזירת הכתוב ודעת רש"י
- 23 הוא דהני תרי טעמי דרבה הן הן החילוק שבין מודה במקצת לכופר הכל וא"כ איכא תרי חילוקי חדא
- 24 דהכא הוי מעיז ומודה במקצת אינו מעיז ועוד דכופר הכל הוי חשוד ומודה
- 25 במקצת אינו חשוד ולפ"ז הא הוי הך טעמא דפטור משום דחשוד אממונא חשוד אשבועתא
- 26 וע"כ אינו דומה למודה במקצת וע"ז שפיר מהניא הק"י לחיובו והק"י הוי לפי המסקנא
- 27 מפיו וע"ז ולגבי ע"ז ג"כ הוי חשוד ושפיר מהניא הק"י לחיובו ולפ"ז הרי מיושב
- 28 מה שהקשו התוס' מהך דמתוך שא"ל משלם דהתם הא הוי משום ע"ז וחייב גם כה"כ

1. ה"ל גבי פסידא דמסיק בתיובתא ממז"מ דאיכא פסידא אלא ודאי משום דאיכא לומר
2. דלא ידעי והנה כ"ז הוא אם נקט זוזי מתרווייהו אבל לפי מאי דסלקא דעתא דנקיט
3. זוזי מחד אי"כ הא איכא ודאי רמאי וליכא פסידא ויהא אדרבה מוכח דתלי בפסידא
4. ולא ברמאי וא"כ הא לא קשה כלל כנ"ל
5. דף ג' גבי חנוני על פנקסו נימא יהא מונח לכאורה תימה דהרי הכא משלם לתרווייהו וע"כ דלא
6. דכל אחד יש ממון לבעה"ב וא"כ הרי כ"א בטענתו ליכא ודאי רמאי וע"כ לא אמרינן יהא מונח
7. ונראה לומר דהנה באו"ת סימן ע"ה נסתפק באיני יודע אם פרעתין היכא דלא הוי ל"י למידע אם חייב או
8. פטור ונראה להביא רא"י לזה מהא דחייב הכא לשניהן וקשה דבשלמא לגבי פועל הוי איני יודע
9. אם פרעתין אבל לגבי חנוני הא הוי איני יודע אם נתחייבתי ונ"ל דכפי מאי שמבואר לקמן דף
10. ל"ז בתוס' דהיכא דלאחד חייב ואינו יודע למי חייב לשניהן והכא נמי הכא כן אכן לכאורה זה
11. אינו דהרי הכא יודע למי חייב דלגבי פועל הוי איני יודע אם פרעתין ולגבי חנוני הוי אינו
12. יודע אם נתחייבתי אלא ודאי דהיכא דלא הוי ל"י למידע גם באיני יודע אם פרעתין פטור
13. וא"כ הא אינו יודע למי חייב וממילא חייב לשניהן וע"כ"ה הא נתבאר דלכל אחד בפ"ע פטור
14. אלא דכיון דחייב לאחד משניהן ואינו יודע למי וע"כ חייב לשניהן וא"כ הא עיקר חיובו
15. הוא לשניהן כאחד ועל שניהן ביחד שפיר מקשה הגמ' דיהא מונח דהא איכא רמאי
16. שם ע"ב ובכולי בעי דלודי ל"י פירש"י דלא נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וכן לפי המסקנא
17. וכמו שפירש אבל העדאת עדים דליכא לומר הכי יעו"ש והתוס' הקשו ע"ז דהרי לקמן מסיק דלא
18. אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וכן הקשו מהא דמחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם ולא אמרינן
19. מיגו דחשיד דחטף חשיד אשבועתא והנה באמת קשה עצם ועיין עוד בש"מ שהביא בשם הראשונים
20. שהקשו דכיון דפטורו הוא משום שא"ל אי"כ מאי מהניא הק"י והרי הק"י לא מהניא רק לחיובו שבועה
21. אבל אינו יכול לישבע ונראה לומר דהנה התוס' ורש"י נחלקו בב"ק דף ק"ז ודעת התוס'
22. דהא דמודה במקצת חייב וכופר הכל פטור הוא מגזירת הכתוב ודעת רש"י
23. הוא דהני תרי טעמי דרבה הן הן החילוק שבין מודה במקצת לכופר הכל וא"כ איכא תרי חילוקי חדא
24. דהכא הוי מעיז ומודה במקצת אינו מעיז ועוד דכופר הכל הוי חשוד ומודה
25. במקצת אינו חשוד ולפ"ז הא הוי הך טעמא דפטור משום דחשוד אממונא חשוד אשבועתא
26. וע"כ אינו דומה למודה במקצת וע"ז שפיר מהניא הק"י לחיובו והק"י הוי לפי המסקנא
27. מפיו וע"ז ולגבי ע"ז ג"כ הוי חשוד ושפיר מהניא הק"י לחיובו ולפ"ז הרי מיושב
28. מה שהקשו התוס' מהך דמתוך שא"ל משלם דהתם הא הוי משום ע"ז וחייב גם כה"כ

29. ולא איכפת לנו כלל במאי דהוי חשוד אכן עדיין קשה דא"כ יכול לישבע ומזה
30. -הוכיח הגמ' לקמן דלא הוי חשיד אשבועתא וממילא הרי ליכא טעם לפטורא
31. אכן נראה לפי מה שהקשו התוס' בב"ק דף ק"ח בנשבע וחזר ונשבע דא"כ נשבע
32. פעם השני והא בראשונה שנשבע לשקר הא נעשה חשוד

- 1 והנה ר"ה אמר דהא דאסורין בגיזה ועבודה הוא משום דתקפו כהן אין מוציאין מידו ורבה השיב
- 2 דאפילו מוציאין מידו שפיר אסור דקדושה הבאה מאילי שאני והנה בהך דתקפו
- 3 כהן אין מוציאין מידו לכאורה קשה דהתינח גבי טהורה דמחויב ליתנו לכהן אבל גבי טמאה
- 4 דיכול לפדותו קשה דאין מהניא תפיסת הכהן והרי הבעלים יכולין לומר דאין רוצין ליתן
- 5 הפט"ח אלא רוצין לפדותו אבל התירוץ פשוט דכיון דאין יכולין לפדותו אלא בהקנאה לכהן
- 6 וע"כ שפיר מהניא תפיסתו אכן כ"ז הוא אם נימא דלא חלה הפד"י רק בהקנאה
- 7 לכהן אבל אם יוכל לפדותו גם בלא הקנאה לכהן א"כ הדר קשה דאין מהניא תפיסתו
- 8 ולפ"ז אתי שפיר ראית הגמרא דאי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין ובע"כ דאין יכול לפדותו אלא
- 9 בהקנאה לכהן וא"כ הא הוי עשירי ספק אלא ודאי דיכול לפדותו גם בלא הקנאה
- 10 לכהן ולפ"ז הרי פשיטא בתקפו כהן מוציאין כיון דהבעלים יכולין לומר שרוצין לפדותו
- 11 ומ"מ הרי תנן דאסורין בגיזה ועבודה ואפילו בטמאין ובע"כ דקדושה הבאה מאילי
- 12 שאני ומוכח כרבה אבל לענין הא מיהא דהא דלא מהניא תפיסה המבואר הכא בגמ'
- 13 היינו רק בטמאים משום שהבעלים יכולין לומר שרוצין לפדותו אבל בספק בכור טהורה
- 14 דליכא הך טעמא בזה לא מיייתי הגמ' מידי והרי גם רבה לא נחלק על רב המנונא
- 15 בהך דינא דמוציאין אלא בהך סברא דקדושה הבאה מאילי ולפ"ז שפיר פסק הרמב"ם
- 16 דבטהורה אין מוציאין כ"ה כיון שאין חולק ע"ז ובטמאה שפיר הוי עשירי ודאי כיון
- 17 דהפד"י הוי בלא הקנאה לכהן [ועל הפד"י ליכא מצות נתינה אם לא מצד הקנאתו]
- 18 לכהן משעת הפד"י ושפיר הוי עשירי ודאי ושם גם לא מהניא הך תפיסה
- 19 כיון דהבעלים יכולים לומר שרוצין לפדותו וכש"כ
- 20 דף ז' ע"ב ויחלוקו נמי לדמי עיין פרש"י דשמין כל מה שהתורף שוה יותר מן התופס והא דלא
- 21 שמין גם את העדים משום דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו והתוס' הקשו ע"ז דהרי הכא
- 22 השני תופס את העדים וא"כ אין לחבירו עדים כלל ומאי ענין זה למודה בשטר שכתבו
- 23 ונראה לומר דהנה הא פשיטא דכל אחד תופס החצי בענין שאין יכולין לקורעו וכמבואר בנה"מ סי'
- 24 ולפ"ז כל אחד תופס תרתי אחת מה שתופס בידו וגם מה שבעיני שנדע מחצי של
- 25 חבירו ג"כ תופס כיון שתופס שאין חבירו יכול לקרוע את המחצה שלו והנה בשטר יש תרי גווני
- 26 דברים הנצרכים אך לידע בירורו וגם דברים הצריכין להיות דווקא בשטר והנה בזמן הרי
- 27 מבואר בתוס' דבעינן דווקא שיהא נכתב בשטר וא"כ לא מהניא מה שתופס שנכלל

1. להפ"ה ר"ה אמר דהא דאסורין בגיזה ועבודה הוא משום דתקפו כהן אין מוציאין מידו ורבה השיב
2. דאפילו מוציאין מידו שפיר אסור דקדושה הבאה מאילי שאני והנה בהך דתקפו
3. כהן אין מוציאין מידו לכאורה קשה דהתינח גבי טהורה דמחויב ליתנו לכהן אבל גבי טמאה
4. דיכול לפדותו קשה דאין מהניא תפיסת הכהן והרי הבעלים יכולין לומר דאין רוצין ליתן
5. הפט"ח אלא רוצין לפדותו אבל התירוץ פשוט דכיון דאין יכולין לפדותו אלא בהקנאה לכהן
6. וע"כ שפיר מהניא תפיסתו אכן כ"ז הוא אם נימא דלא חלה הפד"י רק בהקנאה
7. לכהן אבל אם יוכל לפדותו גם בלא הקנאה לכהן א"כ הדר קשה דאין מהניא תפיסתו
8. ולפ"ז אתי שפיר ראית הגמרא דאי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין ובע"כ דאין יכול לפדותו אלא
9. בהקנאה לכהן וא"כ הא הוי עשירי ספק אלא ודאי דיכול לפדותו גם בלא הקנאה
10. לכהן ולפ"ז הרי פשיטא בתקפו כהן מוציאין כיון דהבעלים יכולין לומר שרוצין לפדותו
11. ומ"מ הרי תנן דאסורין בגיזה ועבודה ואפילו בטמאין ובע"כ דקדושה הבאה מאילי
12. שאני ומוכח כרבה אבל לענין הא מיהא דהא דלא מהניא תפיסה המבואר הכא בגמ'
13. היינו רק בטמאים משום שהבעלים יכולין לומר שרוצין לפדותו אבל בספק בכור טהורה
14. דליכא הך טעמא בזה לא מיייתי הגמ' מידי והרי גם רבה לא נחלק על רב המנונא
15. בהך דינא דמוציאין אלא בהך סברא דקדושה הבאה מאילי ולפ"ז שפיר פסק הרמב"ם
16. דבטהורה אין מוציאין כ"ה כיון שאין חולק ע"ז ובטמאה שפיר הוי עשירי ודאי כיון
17. דהפד"י הוי בלא הקנאה לכהן [ועל הפד"י ליכא מצות נתינה אם לא מצד הקנאתו]
18. לכהן משעת הפד"י ושפיר הוי עשירי ודאי ושם גם לא מהניא הך תפיסה
19. כיון דהבעלים יכולים לומר שרוצין לפדותו וכש"כ
20. דף ז' ע"ב ויחלוקו נמי לדמי עיין פרש"י דשמין כל מה שהתורף שוה יותר מן התופס והא דלא
21. שמין גם את העדים משום דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו והתוס' הקשו ע"ז דהרי הכא
22. השני תופס את העדים וא"כ אין לחבירו עדים כלל ומאי ענין זה למודה בשטר שכתבו
23. ונראה לומר דהנה הא פשיטא דכל אחד תופס החצי בענין שאין יכולין לקורעו וכמבואר בנה"מ סי'
24. ולפ"ז כל אחד תופס תרתי אחת מה שתופס בידו וגם מה שבעיני שנדע מחצי של
25. חבירו ג"כ תופס כיון שתופס שאין חבירו יכול לקרוע את המחצה שלו והנה בשטר יש תרי גווני
26. דברים הנצרכים אך לידע בירורו וגם דברים הצריכין להיות דווקא בשטר והנה בזמן הרי
27. מבואר בתוס' דבעינן דווקא שיהא נכתב בשטר וא"כ לא מהניא מה שתופס שנכלל
28. ממחצה חבירו ג"כ אבל אין השטר בידו וע"כ נכנס בגדר שומא אבל שאר דברים ובעדים
29. דעת רש"י דלמ"ד מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו א"כ בעינן אך שידוע העדים משא"כ
30. להך מ"ד צריך לקיימו בעינן דווקא השטר וזהו דתלוי לפי רש"י בהך דינא
31. דמודה בשטר שכתבו

- 1 על השבועה ותי' דמדאורייתא גם חשוד על השבועה יכול לישבע וקשה דלפיי' איך מוכיח הש"ס
- 2 דחשוד אממונא לא חשוד מכל הנך שבועות ואיזו ראי' הוי לדעת התוס' כיון דגם חשוד על
- 3 השבועה כשר לישבע ונראה דהתם הא פסולו משום מעיקרא שנשבע לשקר ואינו אלא חשוד אבל
- 4 הכא אי נימא דממון ושבועה חד מילתא הוא אי"כ הא בשעת שבועתו נשבע לשקר ובשעת מעשה
- 5 הוי פסול לשבועה מדאורייתא ולפיי' הרי לא מכאן אלא דלא נעשה עיי' פסול לשבועה אבל אה"נ
- 6 דחשוד יוכל להיות דהוי ועיי' שפיר יכול לשבע אכן כ"ז לענין שארי שבועות
- 7 דחייב לשבע אלא דמספקא לנו אם יכול לשבע משא"כ גבי מודה במקצת מאחר דחשוד מיהא הוי אי"כ
- 8 איכא חילוקא בין מודה במקצת לכח"כ במה דבכה"כ הוי חשוד ובמב"מ גם חשוד לא הוי ושפיר
- 9 מהניא לפוטרו ומיושב היטב דעת רש"י וכמו שנתבאר ולפיי' יצא לנו דלא שייך הטעם של רש"י אלא
- 10 היכא דמהטענה גופה הוי חשוד ועיי' לא הוי מודה במקצת ראי' אבל היכא דנעשה חשוד מקודם שפיר
- 11 חייב לשבע וכש"נ
- 12 דף וא"י ע"ב ואי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו נמצא זה פוטר עצמו בממון של כהן והנה כבר הקשה הרשב"א
- 13 על הרמב"ם שפסק ב' מהלכות בכורות דתקפו כהן אין מוציאין מידו וב' מהלכות פסק דנכנסין
- 14 לזיר להתעשר וזהו היפוך סוגית הגמ' דהכא ונראה דהנה בבכורות דף איפלגי ר"א ורבנן דר"א
- 15 סובר דעיקר הפדי' נעשית עיי' שימסרו ליד כהן ורבנן סברי דבקריאת שם נעשה הפדי' וקנאו
- 16 כהן והנה הא פשיטא דבלא קנאו כהן לא הוי פדי' כלל אלא דפליג אם צריך קנין אם לא
- 17 ויש להסתפק אם עיקר הפדי' תלוי בקניית כהן או דעצם הפדי' נעשה גם תוכל להיות גם בלא קניית
- 18 כהן אלא דמאחר דהפטר חמור הוי של כהן וכמבואר בבכורות דף ועיי' אינו יכול לקנותו בלא דעת
- 19 בעליו ונפקא מינה היכא שהכהן נותן לו רשות לפדותו עיי' שלא יזכה הכהן בהשה אם הוי
- 20 פדי' אם לא ונראה להביא ראי' לזה מהא דאיתא בבכורות דף דלר"א ספק בכור פודהו ואינו
- 21 נותנו לכהן וקשה דהא דמה תועיל הפדי' כיון דלר"א בלא בא ליד כהן לא הויא פדי' כלל אלא
- 22 ודאי כדברינו דהא דבעינן זכית הכהן הוא משום דכיון דהוי ממון כהן לא יוכל לפדותו
- 23 אם לא שיקנה דבר אחר עבורו אבל עצם האיסור הא נפקע גם בלא בא ליד כהן וא"כ בספק בכור
- 24 דהמע"ה דאזליכא חד עיכובא דממון בעלים שפיר מהניא הפדי' להפקיע האיסור גם בלא
- 25 ליד כהן ולפיי' הרי יצא לנו דבר חדש דיוכל לפדות ספק בכור גם על דעת שלא יקנה
- 26 הכהן בהפדי' ובזה ניחא מה דספיקות נכנסין לזיר להתעשר ולא אמרינן עשירי ודאי
- 27 ולא עשירי ספק ולפיי' ניחא דזה פשיטא דהשה אינו של כהן כיון דפודהו
- 28 עיי' שלא יזכה בו הכהן ושפיר הוי עשירי ודאי אלא דעיקר הספק אם הוי פדי'

1 על השבועה ותי' דמדאורייתא גם חשוד על השבועה יכול לישבע וקשה דלפיי' איך מוכיח הש"ס
2 דחשוד אממונא לא חשוד מכל הנך שבועות ואיזו ראי' הוי לדעת התוס' כיון דגם חשוד על
3 השבועה כשר לישבע ונראה דהתם הא פסולו משום מעיקרא שנשבע לשקר ואינו אלא חשוד אבל
4 הכא אי נימא דממון ושבועה חד מילתא הוא אי"כ הא בשעת שבועתו נשבע לשקר ובשעת מעשה
5 הוי פסול לשבועה מדאורייתא ולפיי' הרי לא מכאן אלא דלא נעשה עיי' פסול לשבועה אבל אה"נ
6 דחשוד יוכל להיות דהוי ועיי' שפיר יכול לשבע אכן כ"ז לענין שארי שבועות
7 דחייב לשבע אלא דמספקא לנו אם יכול לשבע משא"כ גבי מודה במקצת מאחר דחשוד מיהא הוי אי"כ
8 איכא חילוקא בין מודה במקצת לכח"כ במה דבכה"כ הוי חשוד ובמב"מ גם חשוד לא הוי ושפיר
9 מהניא לפוטרו ומיושב היטב דעת רש"י וכמו שנתבאר ולפיי' יצא לנו דלא שייך הטעם של רש"י אלא
10 היכא דמהטענה גופה הוי חשוד ועיי' לא הוי מודה במקצת ראי' אבל היכא דנעשה חשוד מקודם שפיר
11 חייב לשבע וכש"נ
12 דף וא"י ע"ב ואי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו נמצא זה פוטר עצמו בממון של כהן והנה כבר הקשה הרשב"א
13 על הרמב"ם שפסק ב' מהלכות בכורות דתקפו כהן אין מוציאין מידו וב' מהלכות פסק דנכנסין
14 לזיר להתעשר וזהו היפוך סוגית הגמ' דהכא ונראה דהנה בבכורות דף איפלגי ר"א ורבנן דר"א
15 סובר דעיקר הפדי' נעשית עיי' שימסרו ליד כהן ורבנן סברי דבקריאת שם נעשה הפדי' וקנאו
16 כהן והנה הא פשיטא דבלא קנאו כהן לא הוי פדי' כלל אלא דפליג אם צריך קנין אם לא
17 ויש להסתפק אם עיקר הפדי' תלוי בקניית כהן או דעצם הפדי' נעשה גם תוכל להיות גם בלא קניית
18 כהן אלא דמאחר דהפטר חמור הוי של כהן וכמבואר בבכורות דף ועיי' אינו יכול לקנותו בלא דעת
19 בעליו ונפקא מינה היכא שהכהן נותן לו רשות לפדותו עיי' שלא יזכה הכהן בהשה אם הוי
20 פדי' אם לא ונראה להביא ראי' לזה מהא דאיתא בבכורות דף דלר"א ספק בכור פודהו ואינו
21 נותנו לכהן וקשה דהא דמה תועיל הפדי' כיון דלר"א בלא בא ליד כהן לא הויא פדי' כלל אלא
22 ודאי כדברינו דהא דבעינן זכית הכהן הוא משום דכיון דהוי ממון כהן לא יוכל לפדותו
23 אם לא שיקנה דבר אחר עבורו אבל עצם האיסור הא נפקע גם בלא בא ליד כהן וא"כ בספק בכור
24 דהמע"ה דאזליכא חד עיכובא דממון בעלים שפיר מהניא הפדי' להפקיע האיסור גם בלא
25 ליד כהן ולפיי' הרי יצא לנו דבר חדש דיוכל לפדות ספק בכור גם על דעת שלא יקנה
26 הכהן בהפדי' ובזה ניחא מה דספיקות נכנסין לזיר להתעשר ולא אמרינן עשירי ודאי
27 ולא עשירי ספק ולפיי' ניחא דזה פשיטא דהשה אינו של כהן כיון דפודהו
28 עיי' שלא יזכה בו הכהן ושפיר הוי עשירי ודאי אלא דעיקר הספק אם הוי פדי'

29 ומאחר שנתבאר דמהני חד דינא דהמע"ה לענין זה שתועיל
30 הפדי' אתי שפיר דהוי עשירי ודאי

פיענות כתב היד

כתב יד מקורי

- 1 דף ט' ע"ב ברשימי מיגו דאי בעי זכי לנפשי ובאדם בעלמא שאינו בעל שדה בריש בפ"ד דפאה
- 2 הקשה על שיטת רשימי מהא דאמר ר"א דאיתא בפ דפאה גבי שיבולת של לקט שנתערבה אמר ר"א
- 3 וכי האיד העני הזה מחליף דבר שלא בא לרשותו ופריך ע"ז בירושלמי וחלא ר"א סובר דזכה
- 4 לו וא"כ הא יכול הבעה"ב לזכות עבור העני הרי דגם הבעה"ב יכול לזכות עבור העני
- 5 ונ"ל דעת רשימי דהנה כבר הקשו המפרשים במאי שכתב רשימי דלא שייך מיגו דאי בעי מפקר נכסי
- 6 כיון דגם העני מוזהר על שלו והקשו דחלא אם יפקיר נכסיו לא יהי של ונראה דהנה
- 7 במלקט לקט שלא כדין הא עובר על גזל עניים אכן כ"ז הוא באחר אבל בה"ב הלוקט
- 8 שלו עובר בתרתי על ממון עניים שגזל וגם על העשה דלעני ולגר וגם חלאו דלא תלקט
- 9 ובוה דעת רשימי דהא דאמרין מיגו דאי בעי מפקר נכסי זה לא מהניא אלא לענין דין ממון מה
- 10 שאינו יכול ללקט משום גזל ממון עניים וע"ז מהניא מיגו וכדאשכחן כן לענין ממון דאמרין
- 11 סברא דאי שתקת אבל לענין איסורא לא שייך כלל הך סברא דאי בעי מפקר נכסי כיון
- 12 דסוף סוף לא הפקיר ואינו יכול ללקט ולזאת באדם בעלמא שפיר מהניא המיגו
- 13 דאי בעי מפקר נכסי אבל לענין איסורא לא מהניא מידי הך מיגו וא"כ בבעל השדה
- 14 דאיכא גם איסורא דלא תלקט ע"ז לא מהניא מיגו ולפ"י הא נ"חא מהך
- 15 דשיבולת דהתם מאחר שנתערב כבר בטלה ברוב ופקע מינה הך איסורא דלא תלקט
- 16 אלא דהדין ממון של עניים לא בטיל וכמבואר בביצה דף ל"ח וא"כ הא לא נשאר
- 17 שם רק הדין ממון של עניים וע"ז שפיר מהניא מיגו ושפיר פריך לר"א דכחל
- 18 הבעה"ב לזכות דהכא גבי תערובת הבעה"ב דומה לשאר בני אדם
- 19 דף ט"ז תהא במאמינו בההיא הנאה דקא מהימן לי גמר ומקני לי וכי טרח ומייתי לי גמר ומקני לי מתיב ריש מה שתעלה
- 20 מצודתי לא אמר כלום התם סמכה דעתיי הכא לא סמכה דעתיי עיין בתוס' שם ד"ה מה וכי שהביאו
- 21 שיטת רב האי גאון דכ"ז הוא רק רב לטעמי' דס"ל אדם מקנה דשלב"ל ואליב"י הוא דמחלקין בין היכא
- 22 דסמכה דעתיי להיכא דלא סמכה דעתיי אבל לדין דקיל אין אדם מקנה דשלב"ל לא מהניא
- 23 מה דסמכה דעתיי והתוס' שם חולקין עליו וס"ל דמהני גם אליבא דידן
- 24 וכן הוא דעת הרמב"ם בפ"ט מחלכות גזילה ואבידה ודעת הר"י והרא"ש ושי"פ כהתוס' ובאמת דסוגיא זו
- 25 צריכה ביאור דמאי מהניא לנו מה דסמכה דעתיי אחרי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולא
- 26 מהני הקנין כלל והנראה לומר עפ"י מאי דאיתא בב"ב דף קמ"ב אמר ר"ג המזכה לעובר לא קנה לכשתלד
- 27 וכתב שם הרשב"ם ז"ל ואע"י דר"נ ס"ל במוכר פירות דקל לחבירו ואמר אף שבאו לעולם יכול לחזור
- 28 בו הכא גבי עובר מודי דחשיב לי כישנו בעולם אלא שצריך לתקן לשונו ולומר לכשתלד דאז

- 29 ראוי לקנות לגמרי הרי דהרשב"ם מחלק והוא דבאמת מצינו תרי גווני דשלב"ל חדא כפשוטו
- 30 שאינו בעולם כלל ועוד באופן אחר דבאמת ישנו להדבר בעולם אלא שאין
- 31 הקנין יכול לחול עתה ובוה מחלק הרשב"ם דהיכא דאין הדבר כלל בעולם לא מהניא בשום גווני
- 32 והיכא דגוף הדבר ישנו בעולם אלא שאין הקנין יכול לחול עתה בוה היכא דמתנה שיהי
- 33 בעת שיוכל לחול כמו לכשתלד וכדומה שפיר מהניא והנה צ"ע מהא דכתובות
- 34 פ"ב דקאמר אע"י דלא תיקני לך אלא לאחר שלשים יום קנה התם בידו
- 35 הכא לאו בידו הרי דאע"י דישנו לגוף הדבר הנקנה בעולם לא מהניא אף לאחר שיועיל הדבר
- 36

פיענוח כתב היד

כתב יד מקורי

- 1 משום דלאו בידו וכל הרשעים ונראה בסוגיא דקידושין דף ס"ב דקאמר התם דפירות ערוגה יהיו תרומה
- 2 על פירות אלו לכשיתלשו דמהניא משום דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי הרי דאע"ג דעתה אין בידו לעשות
- 3 תרומה מ"מ כיון דבידו לסלק המניעה שפיר מהניא לכשיתלשו וא"כ מכש"כ הכא גבי עובר דבע"כ תסתלק המניעה
- 4 פשיטא דמהניא לכשתלד משא"כ בכתובות אין בידו בהך סוגיא דכתובות דף פ"ב שהבאנו הרי אין בידו
- 5 היבם לסלק המניעה וע"כ לא מהניא מה שמקנה לאח"כ שיועיל הקנין כיון דעתה אין בידו
- 6 דהיכא דגוף וזנה יעו"ש בקדושין דלאחר שתגייירי בידה ומשני מי יימר דמזדקקי ל"י בי תלתא
- 7 הרי דהיכא דברור דמזדקקי ל"י בי תלתא שפיר מהניא [והיינו משום דהכא וזוהו דמשני הכא סמכה
- 8 דעת"י וברור שתבא ליד"י וע"כ שפיר מהניא כשמקנה לאחר שתבא לידו כיון דגוף הדבר בעין
- 9 וכמו שנתבאר ובה נחא דלכאורה תמוה דהרי בפירות דקל הרי פשיטא שתבא לידו יותר מלגבי
- 10 גזלן ומ"מ לא מהניא ולפי"ז הרי נחא דפירות דקל הרי אין הדבר כלל בעולם וע"כ לא מהניא
- 11 בשום אופן משא"כ הכא דגוף השדה ישנה בעולם אלא דאין הקנין חל עתה שפיר מהניא
- 12 מה דסמכה דעת"י להקנות אח"כ כשיוכל לחול הקנין וכמו שנתבאר
- 13 והנה אן קי"ל בב"ב דף קמ"ב שם דחמזכה לעובר לכשתלד ג"כ לא קנה כר"ה שם וע"כ הא נסתר כל דבריו אבל
- 14 יעו"ש בע"ב דמבואר דבבנו שפיר מהניא הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו הרי דמדינא כו"ע מודים דיכול
- 15 לחול הקנין בכחאי גוונא והא דלא קנה משום דלא גמר ומקני וא"כ שפיר מהניא סמכה דעת"י
- 16 וגם נ"ל דר"ה לטעמ"י דס"ל דלדבר שלא בא לעולם גרע טפי וע"כ לא מהניא בשום אופן וא"כ בדבר שלא
- 17 בא לעולם שפיר מודה לר"י דמהניא לכשתלד ובכחאי גוונא שנתבאר במקדש העובר לכשתלד דמהני
- 18 לדעת הרשב"ם ובע"כ כשי"כ
- 19 ומעתה נבין גם דעת רח"ג והוא דחן יעו"ש בחידושי הרשב"א לקידושין דף ס"ב שם שכתב בהך סוגיא דב"ב דמהניא לה
- 20 אע"ג דבפירות דקל לא מהניא [וע"ז הרי הבאנו חילוק הרשב"ם בין היכא שגוף הדבר ישנו בעולם אם לא] וחילק הרשב"א
- 21 בין דבר שלב"ל דבזה לא מהניא לכשיבואו לעולם ובין לדבר שלא בא לעולם דבזה מהניא לכשיבואו לעולם ולפי
- 22 דבריו ליתא להך חילוקא בין היכא שגוף הדבר ישנו בעולם אם לא וא"כ הא חזינן מפירות דקל דבדש
- 23 לא מהניא אף דברור שיבא לעולם והסוגיא דקידושין מתפרשא כפשוטו דבידו ממש עתה לתקן המניעה וא"כ
- 24 שפיר הוי הכא דשלב"ל ושפיר פסק הכא דלא קנה משא"כ שארי פוסקים יסברו כדעת
- 25 שהבאנו וע"כ שפיר מהניא הכא אליבא דכו"ע אליבא דכו"ע ובמקדש העובר לכשתלד ג"כ פסק רח"ג דלא
- 26 וכמו שנתבאר דלטעמ"י אזיל
- 27 ובה מבוואר דעת הרמב"ם בפ"י מהלכות אישות שפסק דבמקדש יבמה לאחר שיחלוץ לה יבמה הרי זו מקודשת קידושין
- 28 גמורים הואיל ומעתה היא מקודשת לו מספק וכבר עמדו כל המפרשים על הטעם ולפי דבריו הרי נחא דהכא

- 29 הרי היבמה ישנה בעולם אלא דלא חלו בו הקדושין וא"כ מאחר שמקודשת מספק א"כ הרי סמכה דעת"י וע"כ
- 30 שפיר חלו בה הקידושין לאחר שיחלוץ לה יבמה וכמו שמהני לכשתלד
- 31 והנה הר"י"ף פסק בין דלכשתלד קנה כר"י ובמקדש את העובר פסק דלא קנה ונראין הדברים שסובר כשיטת הר"ה"ג לחלק בדשלב"ל
- 32 לא מהניא
- 33 והנה הר"י"ף פסק דבתרומתו לא קנה בין במזכה לעובר לכשתלד ובין במקדש את העובר לכשתלד ואין הכרח אליב"י לחלק
- 34 בין הני תרי דשלב"ל וצריך ביאור אליב"י הך סוגיא דסמכה דעת"י אכן יעו"ש בכתובות דף דעת הר"י"ף דהיכא דמ
- 35 הדבר שלב"ל לחבירו שפיר מהניא והנה יעו"ש בש"מ הכא שפירש הך דסמכה דעת"י היינו משום דמסר לו הקרקע והיינו
- 36 כדעת הר"י"ף דבכח"ג שפיר יכול להקנות וכשי"כ

1. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 2. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 3. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 4. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 5. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 6. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 7. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 8. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 9. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 10. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 11. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 12. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 13. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 14. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 15. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 16. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 17. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 18. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 19. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 20. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 21. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 22. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 23. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 24. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 25. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 26. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 27. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 28. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 29. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 30. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 31. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 32. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 33. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 34. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 35. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד
 36. ומה שכתב הר"ה"ג דהיכא דהיה בידו דבר שיש בו חסד וחסד הוא דבר שיש בו חסד וחסד